

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Monika Kocijan

IZKUŠNJE IN POTREBE SVETOVALNE SLUŽBE OSNOVNIH ŠOL V
PRIMERIH KIBERNETSKEGA NASILJA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Monika Kocijan

IZKUŠNJE IN POTREBE SVETOVALNE SLUŽBE OSNOVNIH ŠOL V
PRIMERIH KIBERNETSKEGA NASILJA

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2019

ZAHVALA

Najprej bi se iskreno zahvalila mentorici izr. prof. dr. Jelki Zorn, ki je sprejela to nalogo in mi pomagala pri pisanju diplomskega dela. Zahvaljujem se vsem, ki so sodelovali v sami raziskavi, saj brez njihove pomoči le-te ne bi mogla izvesti.

Ogromna zahvala gre mojim staršem, ki sta me skozi celotno izobraževalno pot podpirala in spodbujala, ter z menoj trpela in se veselila. Ne le, da sta mi pomagala na moji akademski poti, omogočila sta mi neverjetno življenjsko pot, za katero jima ne bom nikoli uspela povrniti! Hvala, hvala in še stokrat hvala!

Naslednja zahvala gre sestri, ki me je spodbujala in pomagala razbijati stresne trenutke. Brez nje bi bilo pisanje naloge zagotovo mnogo bolj mučno.

Mojemu bodočemu možu se zahvaljujem za potrpežljivost, spodbudne besede in ljubezen, ki mi jih je nudil v času pisanja diplomske naloge. Hvala ti! Vem, da lahko s teboj in ob tebi dosežem karkoli!

Nazadnje bi se zahvalila še mojim prijateljem, ki so me v trenutkih, ko nisem vedela kako dalje spodbujali in po potrebi mirili moje strahove in negotovosti.

*No matter what people tell you, words and ideas
can change the world. – Robin Williams*

*Thousands of candles can be lighted from a single candle
and the life of the candle will not be shortened.*

Happiness never decreases by being shared. – Buddha

1. Povzetek:

V diplomski nalogi se osredotočam na poznavanje in potrebe svetovalne službe osnovnih šol, ko pride do kibernetkega nasilja, saj sem opazila, da s te perspektive ta tema še ni bila raziskana. V svoji raziskavi se ne osredotočam toliko na to, kaj samo kibernetko nasilje je, ampak na to, kako dobro ga svetovalne delavke/svetovalni delavci poznajo, koliko se z njim srečujejo in kako se lotijo reševanja teh primerov. Poglavitni del je ugotoviti, kaj še potrebujejo za izboljšanje svojega delovanja na tem področju.

V teoretičnem uvodu najprej opredelim kaj je nasilje, nato se dotaknem teme spolno specifičnega nasilja ali nasilja nad ženskami in spolnega nasilja. Nadaljujem z razčlenitvijo na medvrstniško nasilje in kibernetko nasilje. Prav tako tu poiščem razlike med tema dvema vrstama nasilja. V končnem delu teoretičnega uvoda raziščem tudi pomen in pa same naloge, ki spadajo pod dolžnosti in opis svetovalnega dela/svetovalnih služb.

V empiričnem delu so predstavljene ugotovitve moje raziskave, ki nakazujejo na samoiniciativnost svetovalnih delavk, s katerimi sem raziskavo opravljala, saj s o kibernetkem nasilju največ poučujejo same, preko spletnih portalov ustvarjenih za namene poučevanja in pomoči v primerih te vrste nasilja, preko člankov in skozi primere, ki ji rešujejo. Sam intervju sem opravila s 5 svetovalnimi delavkami, saj zaradi termina izvedbe (Maj, Junij, Julij 2019) raziskave ni bilo več interesa. Samega interesa je bolj malo tudi na podlagi velike obremenjenosti svetovalnih delavk.

Vse svetovalne delavke, vključene v raziskavo, so do sedaj že prišle v stik s kibernetkim nasiljem in prav vse so že bile v stiku s takim primerom, da so na pomoč klicale policijo, ki pa razen v enem izmed primerov ni mogla nikakor ukrepati in pomagati, saj je kibernetko nasilje slabo opredeljeno in vpeljana v zakonik. Vse so tudi omenile, da bi potrebovale več podpore in povezanosti z zunanjimi institucijami, kot so na primer društva, ki delujejo na tem področju, predvsem pa s policijo. Vse so omenile potrebo po konstantnem izobraževanju, saj se kibernetko nasilje nadgrajuje, zato se mora tudi njihovo znanje in pa medsebojna pomoč med zaposlenimi na šoli.

Ključne besede: nasilje, kibernetko nasilje, internet, medvrstniško nasilje, kibernetko nasilje osnovnih šol, posledice medvrstniškega/kibernetkega nasilja, svetovalna služba, potrebe svetovalne službe, vloga svetovalne službe v osnovni šoli

Title: EXPERIENCE AND NEEDS OF ADVISORY SERVICE IN PRIMARY SCHOOLS, WHEN IT COMES TO CYBRBULLYING.

Abstract:

In my degree I am focusing on the needs and knowledge/experiences of advisory service in primary schools when they are faced with cyberbullying. The main reason I decided to research this topic is, that I could not find any studies done from this perspective yet.

Therefore, my focus is not on how common cyberbullying is, but on how well advisory workers know cyberbullying, and how they handle the situations when it happens. One other very important point of my research is finding out what do the social workers need in order to be able to solve this kind of problems in a better way.

In the theoretical part, I first explain what violence is in general, afterwards I explained gender specific violence and then separately explain bullying and cyberbullying. I continue with pointing out similarities and differences between the two types. In the last lines of theoretical part, I furthermore explain the role and tasks that form the original purpose of advisory service.

The empirical part presents the results of my research that are pointing towards the self-initiative of advisory workers I spoke with. The research showed that they are getting most of their knowledge from the internet itself e.g. from sites designed to educate and help in cases of cyberbullying / articles of the same subject. They also get a lot of new knowledge from the cases they work on.

I have interviewed 5 advisory workers. The number is somewhat low due to timing of the research (May, June, July 2019). The numbers are also low due to all the work advisory workers must do, so a lot of them could not make the time to hear me out.

The advisory workers I did have the chance to talk to, have been in touch with cyberbullying before, and they were all seeking some help from the police in the more complicated cases. They said that in fact only one amongst them got help.

The help from police did not manage to reach them, mainly because legislation, regarding the cyberbullying is very vague and gives the police almost no power to act towards it. All the social workers mentioned above, have expressed the need for more support when dealing with cyberbullying. They also said that more connections from the outside world would be very useful.

To list some of the outer connections that might have been useful - societies working with cyberbullying, the police etc. The need of constant education is ever-growing in their opinion, since cyberbullying is adapting to the new technologies. Mutual help among colleagues in primary schools e.g. teachers, parents etc. to social workers would do a major difference as well, they say.

Keywords: violence, cyberbullying, internet, bullying, cyberbullying in primary schools, aftermath of bullying/cyberbullying, advisory service, role of advisory service in primary schools

Kazalo

1. Uvod.....	8
2. Teoretični uvod	9
2.1 Nasilje.....	9
2.1.1 Spolno specifično nasilje/nasilje nad ženskami	10
2.1.2 Medvrstniško nasilje (bullying)	12
2.1.3 Kateri dejavniki privedejo do medvrstniškega nasilja (psihološko ozadje)?.....	14
2.1.4 Kibernetsko nasilje (cyberbullying).....	18
2.1.5 Statistični podatki o kibernetskem nasilju po osnovnih šolah (<i>raziskava Odklikni nasilje nad ženskami in dekleti</i>).....	21
2.1.6 Podobnosti in razlike medvrstniškega in kibernetskega nasilja.....	22
2.1.7 Posledice kibernetskega nasilja	23
2.2 Svetovalna služba.....	24
2.2.1 Kdo vse se lahko zaposli v svetovalni službi v osnovni šoli?	24
2.2.2 Kaj je svetovalna služba v osnovni šoli in njen namen.....	25
3. Problem.....	29
3.1 Formulacija problema	29
3.2 Raziskovalna vprašanja in teze.....	29
4. Metodologija.....	31
4.1. Vrsta raziskave	31
4.2. Merski instrumenti in viri podatkov.....	31
4.3. Populacija in vzorec	31
4.4. Zbiranje podatkov	32
4.5. Obdelava podatkov	32
5. Rezultati	33
6. Razprava.....	39
7. Sklepi in predlogi.....	42
8. Uporabljena literatura	44
8.1. Literatura.....	44
8.2. Spletni viri	47
9. Priloge	48

1. Uvod

V svoji diplomski nalogi raziskujem poznavanje in potrebe svetovalne službe, ko pride do kibernetškega nasilja. V teoretičnem delu razčlenim pojme, kot so nasilje, medvrstniško nasilje in pa kibernetško nasilje, da si lažje predstavljamo, kaj kibernetško nasilje sploh je.

Za to raziskavo sem se odločila, saj sem zaznala, da predstavlja velik problem, tudi sama sem namreč že bila žrtev kibernetškega nasilja, tako preko telefona, kot preko spleta. Sama v tistem obdobju nisem dobro vedela, na koga se lahko obrnem oz. ali se na koga sploh lahko. Skozi šolanje prav tako nisem bila deležna izobraževanja na dano tematiko, tako da sem želela raziskati, kako dobro so opremljene svetovalne delavke/svetovalni delavci, ki delajo na osnovnih šolah, kjer mladi začnejo samostojno prihajati v stik s spletom in telefonijo in kjer se tudi pojavlja prvo kibernetško nasilje.

V nadaljevanju se nahaja opis izvedbe in sinteze raziskave, ki sem jo opravila s svetovalnimi delavci osnovnih šol. Raziskava je kvalitativna, saj so podatki, ki sem jih zbrala, opisni, je empirična/izkustvena zaradi pridobivanja novega gradiva in uporabna/aplikativna, saj so sami rezultati lahko uporabljeni za namene izboljševanja reševanja primerov kibernetškega nasilja.

Uporabila sem delno strukturiran vprašalnik, opremljen s sledečimi odprtimi vprašanji: formalna izobrazba, poznavanje kibernetškega nasilja, metode reševanja primerov kibernetškega nasilja, ki so jih morebiti uporabile/uporabili ali pa menijo, da bi jih lahko uporabili, problemi pri reševanju kibernetškega nasilja in kaj še potrebujejo, njihovi predlogi.

S samo raziskavo želim prispevati k boljši kvaliteti pomoči v primerih kibernetškega nasilja in pa ugotoviti, kako dobro svetovalne delavke/svetovalni delavci osnovnih šol poznajo kibernetško nasilje, ter kaj oni potrebujejo, da bi se v reševanju teh primerov še bolje znašli.

2. Teoretični uvod

2.1 Nasilje

Opredeleitev nekega dejanja kot nasilnega ni nekaj samoumevnega ali enoznačnega, še manj univerzalnega. Neko vedenje namreč postane nasilno šele znotraj določenega kulturnega in družbenega konteksta, ki ga kot takega opredeli. (Veselič, Horvat, & Plaz, 2016)

V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (2000) je nasilje opredeljeno kot dejaven odnos do koga, značilen po uporabi sile, pritiska.

O nasilju nad otroki v knjigi *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje* (Aničić in drugi, 2015), je zapisano sledeče:

»Zanemarjanje otroka in nasilje nad otrokom lahko vključuje fizično nasilje, psihično nasilje, spolno nasilje, ekonomsko nasilje, zanemarjanje, neodgovorno ravnanje in izkoriščanje otroka, katerih posledica je dejanska in/ali možna škoda, ki jo otrok utрпи. /.../ Žrtev nasilja je tudi otrok, ki je priča nasilju enega starša nad drugim.«

Nasilje je prav tako pojav, ki je prisoten v vseh državah sveta, ne glede na ekonomski, socialni, religiozni ali kulturni status le-teh. Ne le, da se pojavlja v vseh državah, prav tako je prisoten v različnih družbenih sferah, ne glede na izobrazbo, ekonomski status, verovanja, spolno orientacijo ali katere druge zunaj vidne lastnosti posameznikov. (Flis, 2010)

Nasilja poznamo mnogo vrst. V grobem poznamo delitev na fizično nasilje in psihično nasilje, pogosto pa se ti dve obliki prepletata. Matic Munc (2010) v svojem delu *Nemoč nasilja* predstavi širok spekter oblik nasilja. Njegova delitev je sledeča:

- Fizično
- Verbalno
- Psihično
- Ekonomsko
- Spolno
- Internetno
- Mobing
- Trgovina z ljudmi
- Generacijsko in medgeneracijsko
- Vzgojno
- Nad slabotnimi in drugačnimi
- Huliganstvo
- Sovražni govor
- Prostorsko
- Vojno nasilje in mučenje
- Institucionalno
- Ideološko
- Samopoškodbe

Nasilje je torej očitno zelo širok pojem, ki zajema mnogo podkategorij. Same podkategorije so si v osnovi enake, gre za nasilje, vendar pa so si v podrobnostih zelo različne.

Helmut H. Erb (2004) navaja nasilje kot vsakdanji pojav. Omenja pojav nasilja v vseh družbenih krogih, kot so šola, družina in v prijateljskih krogih. Omenja tudi, da so zametki nasilja že sama verbalna zbadanja, ki morebiti prizadenejo osebo na drugi strani. Omenja tudi, da se pogosto napadalci lotevajo šibkejših od sebe, kar nam zagotovo nakazuje na neenakovredno porazdelitev moči med žrtvijo in povzročiteljem.

Sama se bom v svojem delu posvetila predvsem temi kibernetškega nasilja, ki hkrati zajema nasilje preko spleta (družbena omrežja, klepetalnice...) in tudi nasilje preko mobilnih telefonov. Povezala jo bom z malo bolj poznanim medvrstniškim nasiljem in spolnim nasiljem, ki ga bom bolj podrobno obravnavala v smislu spolnega nasilja nad ženskami.

2.1.1 Spolno specifično nasilje/nasilje nad ženskami

Kljub temu, da sama v svojem delu obravnavam kibernetško nasilje, je za samo razumevanje le-tega pomembno tudi poznavanje spolno specifičnega nasilja. Potrebno se je zavedati, da je spolno nadlegovanje ali spolno nasilje tudi ena izmed pogostih oblik kibernetškega nasilja, zato tu na kratko pregledam tudi spolno nasilje.

V knjigi *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* (Leskošek in drugi, 2013) je zapisano, da kljub prepoznavanju problematike nasilja nad ženskami v sedanjem času, univerzalna definicija še ni bila sprejeta. Navaja, da se definicije razlikujejo zaradi različnih družbenih kontekstov in kulturnih kontekstov, v katerih se nasilje odvija, odvisne pa so od prevladujočih norm in vrednot, ki v posameznem okolju prevladujejo v povezavi s položajem, vlogo in odnosom do enakosti spolov. Različne definicije oblikujejo tudi različna znanstvena polja oz. teoretske perspektive.

V knjigi *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (Veselič, Horvat & Plaz, 2016: 49, 50) Dalida Horvat zapiše:

»Nasilje nad ženskami je tema, ki jo je na vidno mesto tako v Sloveniji kot v svetu postavilo delo feminističnih gibanj in ženskih nevladnih organizacij. /.../ Nasilje nad ženskami je oblika diskriminacije in mehanizem za ohranjanje diskriminacije. Prav tako je kršenje človekovih pravic in ovira na poti k njihovem popolnemu uresničevanju. /.../ Nasilje nad ženskami, ki je bilo v družbi tradicionalno postavljeno v zasebno sfero, je feministični pristop

prestaval v javno, družbeno in politično sfero. /.../ Države so pozvane k odgovornosti in delovanju za preprečevanje in odpravo nasilja nad ženskami, ki je splošno prepoznano kot javni socialni, zdravstveni, ekonomski in politični problem.«

Termini, ki se pogosto uporabljajo, ko gre za nasilje v zasebni sferi, kot so npr. družinsko nasilje, nasilje med partnerjema, nasilje v družini ipd., zamegljujejo realno stanje same situacije. Tovrstna poimenovanja na svoj način prikrivajo nekaj pomembnih značilnosti, inherentnih nasilju nad ženskami v zasebni sferi in to so:

- Zakrivanje dejstva, da so moški tisti, ki najpogosteje izvajajo nasilje nad ženskami;
- Zakrivanje dejstva, da se to (lahko) dogaja zaradi nesorazmernega posedovanja (fizične, ekonomske, politične) moči, ki jo poseduje en spol;
- Težavnost odkrivanja in zakrivanja nasilja v zasebni sferi, ker gre za polje intimnosti, zaradi česar je manj prijav, manj zabeleženih, preganjanih, obtoženih in obsojenih. (Leskošek in drugi, 2013: 8,9)

Iz zapisanega je v *Nasilje nad ženskami v Sloveniji* razvidno tudi, da bi bil bolj primeren izraz, ki bi se uporabljal v primerih tovrstnega nasilja, nasilje na podlagi spola ali »*gender based violence*«. To je nasilje, ki ga ženske v različnih obdobjih svojega življenja doživljajo, ker so ženskega spola (od selektivnih splavov zarodkov ženskega spola, do spolnih zlorab deklic, prisilne prostitucije, posilstva, pohabljanja spolnih organov, prisilne sterilizacije, umorov iz časti, ipd.). (Leskošek in drugi, 2013) Določene vrste zapisanega nasilja se dogajajo tudi v obliki kibernetškega nasilja (izsiljevanje za spolne usluge, pride lahko do prisilne prostitucije, katere izvor je v kibernetškem nasilju, ipd.).

V tem delu je naveden tudi izsek iz *Deklaracije o odpravi nasilja nad ženskami* (A/RES/48/104), ki je bila sprejeta leta 1993 na Generalni skupščini s strani Združenih narodov:

Nasilje na podlagi spola definira sledeče, »...vsako dejanje, katerega posledica je, ali zelo verjetno bo, fizična, spolna ali psihična poškodba žensk, vključuje dejanja, kot so prisila ali samovoljno omejevanje svobode tako v javnem kot zasebnem življenju.« (Leskošek in drugi, 2013)

Za končni del tega podpoglavja navajam zapis iz dela *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (Veselič, Horvat & Plaz, 2016), ki navaja razlago spolnega nasilja po priročniku za nenasilno komunikacijo:

»/.../ spolno nasilje je definirano kot nezaželen poseg v posameznikovo spolno integriteto. Gre za vsako dejanje, s katerim se eden od partnerjev ali ena od partneric ne strinja. Cilj spolnega nasilja ni spolni odnos ali orgazem. Pač pa je, tako kot v primeru psihičnega in fizičnega nasilja, dokazovanje premoči in popolnega nadzora nad žrtvijo.«

V istem delu nadaljuje, da je kot najbolj poznana oblika spolnega nasilja posilstvo. Poudarek pa je na tem, da to ni edina vrsta spolnega nasilja, kot je zapisano v zgornjem navedku, sam cilj spolnega nasilja načeloma ni sam spolni odnos ali orgazem. Ker gre za nakazovanje premoči nasilneža nad žrtvijo, pod spolno nasilje uvrščamo poleg dejanskega posilstva tudi spolno nadlegovanje, ki se pogosto dogaja na delovnem mestu (lahko tudi v šoli med učenci/dijaki/študenti), spolno zlorabo slabotnih oseb ali otrok (ne gre nujno za spolni odnos, ampak za neprimerno dotikanje z namenom zadovoljevanja povzročitelja nasilja in njegovih želja), incest ali krvoskrunstvo, neprimerne poglede, komentarje, nagovarjanje ipd. (Veselič, Horvat & Plaz, 2016)

Zapisano je tudi sledeče:

»Posiljevalci hočejo s tem, da spolno občujejo z osebo, ki tega ne želi, v prvi vrsti dokazati, da so močnejši in obvladujejo žrtev, spolna sla je drugotnega pomena. Včasih spolne potrebe pred posilstvom sploh ne čutijo, čutijo pa potrebo, da bi žrtev ponižali in jo spravili v popolnoma podrejen položaj. Nekateri med posilstvom sploh ne doživijo orgazma, doživljajo pa ga kasneje, ko fantazirajo o poniževanju, žrtvinem strahu in moledovanju.« (Veselič, Hrvac & Plaz, 2016: 76)

2.1.2 Medvrstniško nasilje (bullying)

»Bullying is personal, social and educational problem.«

»Medvrstniško nasilje je problematika na osebni, socialni in izobraževalni ravni.« (Demirbağa in drugi, 2017: 403)

Pojav nasilja med vrstniki ni nov pojav. Poleg znanstveno raziskovalnih del o tem pričajo tudi mnogi zapisi v knjigah in morda naše izkušnje iz šolskih let. Sama problematika medvrstniškega nasilja je prešla v svetovno strokovno in znanstveno literaturo pred nekje 40 leti. Leta 1982 je bil v okviru Sveta Evrope organiziran poseben posvet na temo "Kulturnih in izobraževalnih postopkov k problemom nasilja". V priporočilih tega posveta so omenili potrebo po tem, da bi spodbujali načine konstruktivnega, nenasilnega reševanja notranjih problemov šol brez uporabe nasilnega kaznovanja. (Šelih, 1996)

Medvrstniško nasilje je pogosto definirano kot agresivna dejanja, ki se skozi čas ponavljajo in vključujejo neravnovesje moči med povzročiteljem in žrtvijo. (Kowalski in Limber, 2012)

Miller in Kraus (2010) v drugem poglavju, knjige *School Violence and Primary Prevention* kot definicijo nasilja v šolah zapišeta, da vključuje, a ni omejeno na naslednje: viktimizacija otrok in/ali učiteljev, otrok ali učitelj je izvajalec nasilnih dejanj, psihično in fizično izrabljanje, kibernetika viktimizacija/viktimizacija preko spleta, spletno nasilje/kibernetiko nasilje, pretepi, ustrahovanje, nered v razredu, fizične poškodbe in psihološka škoda učencev in učiteljev, sledenje pravilom nekega kulta, ki se izraža z nasilnim vedenjem, spolna zloraba in uporaba orožja v šolskem okolju.

Helmut H. Erb (2004) v svojem delu navaja, da se nasilje, predvsem medvrstniško, pogosto začne z malenkostmi, iz katerih pa kaj hitro lahko preide v kaj bolj resnega, kot je na primer nizkotno zbadanje, suvanje, udarci, kar lahko pripelje do pravega pretepa. V svojem delu omenja tudi stopnjevanje medvrstniškega nasilja, ki pravi, da ga je vse več.

V začetnem delu zapiše citat 15 letnega Bennyja: »Starejši, ko si, ostrejše so borbe. V nižjih razredih smo se med odmori stepili, a smo se tudi pobotali. Sedaj se ne odneha prej, dokler nasprotnik ni na tleh. Pa še potem se ga krepko obrca, dokler ne obleži negiben.« (Erb, 2004: 9)

Mojca Pušnik v svojem delu *Vrstniško nasilje* (Zavod RS za šolstvo, 2003), zapiše, da je potrebno zaskrbljenost nad nasiljem mladih razumeti v povezavi s spreminjanjem pomena nasilja nasploh, pa tudi spreminjanja njegovih oblik ter spreminjanja statusa otroka. Poudarja tudi, da ne smemo zanemariti dejstva, da nasilje doma še vseeno pogosto ostaja skrito, kar pa lahko privede do prenašanja nasilja doma v šolsko okolje, nad vrstnike. V istem zapisu združi skupne značilnosti različnih definicij vrstniškega nasilja:

- Trpinčenje je tisto nasilje, ki se dogaja dlje časa,
- Lahko je verbalno, psihično ali fizično,
- Vključuje neravnovesje moči med žrtvijo in napadalcem,
- Žrtev se ne more braniti, občuti nemoč in strah.

(Zavod RS za šolstvo, 2003)

Matic Munc (2010) v svojem delu poudari razliko med pojmom generacijsko in medgeneracijsko nasilje. Obe potekata v horizontalni generacijsko črti. Pomembna razlika pa je, da se medvrstniško nasilje nanaša na mlajše generacije, tj. osnovnošolce, srednje šole, kjer

se torej govori o vrstnikih. Zapisal je tudi, da pa je ta oblika nasilja bolj pogosta pri mlajših generacijah. Bullying omeni kot tujko, ki opisuje medvrstniško nasilje. Definira jo tako: »Bullying je tujka. S tem izrazom označujemo brutalno in konstantno grobo fizično nasilje, kjer lahko skupina mladostnikov nadleguje enega vrstnika, večja in močnejša skupina manjšo in šibkejšo ali en posameznik drugega. Fizične oblike nasilja so različne intenzivnosti, med verbalnim nasiljem prevladujejo žaljivi vzdevki, grožnje, zasmehovanje...« (Munc, 2010: 397)

Nedolgo tega je bila v Ameriki izvedena raziskava med mladostniki starimi od 11 do 15 let, ki je razkrila, da je bilo kar 26 % mladostnikov vpletenih v medvrstniško nasilje, bodisi kot žrtev ali povzročitelj. Raziskave medvrstniškega nasilja so prav tako dokumentirale, da so žrtve tovrstnega nasilja doživljale probleme na področju zdravja, emocionalnega oz. psihičnega zdravja in pri samem akademskem udejstvovanju. (Kowalski in Limber, 2012: 13)

2.1.3 Kateri dejavniki privedejo do medvrstniškega nasilja (psihološko ozadje)?

»Vse dejavnike, ki vplivajo na duševnost in obnašanje, že po tradiciji delimo v tri velike skupine: dednost, okolje in lastna dejavnost.« (Pušnik, 1999: 10)

»Nasilje je eden od pojavov, ki so na zapletene načine povezani s celoto družbenega življenja ter ki se zato ne spreminjajo hitreje kot vsa družba. Povezanost nasilja s celotno družbo pomeni, da nasilja ne moremo razlagati kot zla, ki je "kar od nekje prišlo" in je v vseh svojih vidikih le slabo. Nasilje (celo če je videti nesmiselno) praviloma predstavlja način prilagoditve ljudi na pogoje svojega življenja. Pri teh pogojih bi bilo tudi treba začeti razlago nasilja.« (Šelih, 1996: 118)

Mojca Pušnik (1999) v svojem delu (*Vrstniško nasilje v šolah*) zapiše, da je osebnost rezultat vsega navedenega v prvem odstavku (*dednost, okolje in lastna dejavnost*). Pravi torej, da je naše delovanje odvisno od prepleta/skupka treh velikih skupin dejavnikov. Zapiše tudi, da interaktivnost dejavnikov ne pomeni, da so vsi enako pomembni, ampak le da so vsi vedno prisotni, ko govorimo o izoblikovanju osebnosti. V nadaljevanju ugotavlja pomen teh treh dejavnikov pri razvoju vedenjskih motenj pri mladostnikih, ki lahko privedejo do medvrstniškega nasilja:

- Biološke značilnosti se nanašajo na dedno zasnovo. Ti faktorji so predispozicije za pojav motenj in se ugotavljajo s pomočjo študij. Da je sam vpliv bioloških dejavnikov velik, kažejo ugotovitve, da se nekatere osebnostne značilnosti ali dimenzije

pojavljajo v vseh kulturah in da se nekatere lastnosti povezujejo s specifičnimi biološkimi značilnostmi (krvna skupina, nivoji nevrokemične dejavnosti...).

- Psihološke značilnosti zajemajo družinsko okolje kot glavni dejavnik socializacije in osebnostnega oblikovanja. V ospredju tu govorimo o vzgoji. Večina definicij se strinja s tem, da naj bi bila vzgoja oblikovanje osebnosti. Pomen zgodnjih izkušenj poudarja predvsem npr. psihoanalitska teorija, ki navaja, da ima zgodnje učenje večji vpliv kot učenje v kasnejših letih, saj je v zgodnjem otroštvu otrok tudi bolj navezan in odvisen od staršev. Same študije v praksi ne potrjujejo pomena zgodnjih izkušenj v takšnem obsegu. Psihološki faktorji, ki so povezani z motnjami osebnosti, so sledeči:
 - Izguba ali ločitev staršev
 - Patologija staršev
(mnogi, ki razvijejo motnjo imajo pogosto starša, ki je tudi sam imel podobno motnjo)
 - Odnos med otrokom in starši

- Nekaj rizičnih in varovalnih faktorjev (vsi so lahko rizični ali varovalni):
 - Iskanje identitete
(problem identifikacije je v vzporejanju družine in družbe. Če želijo mladi razviti identiteto, nujno potrebujejo podporo odraslih in družbe. Hitre spremembe otežujejo prenos norm iz družine v okolje in samo ponotranjenje le-teh. Moderna družba zahteva prilagoditve mnogim novim izzivom)
 - Vpliv socialnih faktorjev na družino
(lahko pospešujejo neustrezno delovanje družine in le-to okrepijo. Pomembno se je zavedati, da lahko družina dobro funkcionira v slabo funkcionalni družbi ali pa slabo funkcionira v dobro delujoči družbi.)
 - Vloga socialnih faktorjev v šoli
(Rizični faktorji v šoli so: neustrezna šolska klima, nejasna pravila, učni neuspeh, menjavanje šole, izostajanje od pouka, izključitev iz šole. Pomembno je vedeti, da pomembne zveze z ljudmi zunaj družine (vrstniki, učitelji, trenerji,...) lahko blažijo negativno delovanje družine, če je to prisotno in s tem olajšajo otrokov razvoj.)
 - Vpliv vrstnikov

(v skupini vrstnikov se otrok uči subtilnih socialnih spretnosti, prav tako pa odkriva, katere oblike vedenja so še sprejemljive in katere ne več. Otroci, ki se pravilom določene skupine ne podredijo, so sčasoma postavljeni v stran ali celo očitno zavrženi.)

➤ Kontrakultura

(Pod to spadajo tudi subkulture. Z njimi ljudje zadovoljujemo osnovne psihosocialne potrebe. V kontrakture ali subkulture se vključujejo posamezniki, ki svojih potreb ne morejo uresničevati v širšem socialnem okolju zaradi neenakih tekmovalnih zmožnosti (do neenakih možnosti lahko privede že samo pripadnost "nezaželeni" družbeni strukturi)).

Nasilje se torej ne dogaja s samim namenom, da nasilje je, ampak pogosto predstavlja obrambne mehanizme, ki jih lahko mladostnik pridobil skozi različne življenjske izkušnje ali odraz nemoči v družbi in družbenih situacijah.

Izraz agresivnost je pogosto tesno povezan z diskurzom o medvrstniškem nasilju. Avtorica Mojca Pušnik (1999) kot najpogosteje uporabljeno definicijo agresivnosti uporabi sledeče: »Agresivnost je vedenjska značilnost, ki se kaže v gospodovalnosti, nasilnih ali napadalnih besedah ali dejanjih proti drugim.« (Pušnik, 1999: 24) Prav tako omenja več vrst agresivnosti:

➤ Afektivna

(značilna močna jeza, avtomatično vzburjenje, obrambna in močna reakcija.)

➤ Instrumentalna

(značilna hladnokrvnost, načrtovana usmerjenost, namembnost pa je doseganje točno določenih ciljev.)

➤ Reaktivna

(pri otrocih se ta oblika kaže v nekontroliranosti in nagli jezi)

➤ Proaktivna

(v to skupino spada medvrstniško nasilje ali bullying, kaže pa se v pridobivanju koristi in dominanci nad vrstniki)

Vzrokov za medvrstniško nasilje je lahko mnogo. Nasilje, ki je lahko občasno, izjemno ali pa predstavlja že ustaljen vzorec vedenja, srečujemo kot posledico sledečih možnih vzrokov: (Pušnik, 1999: 29, 30)

- Znak premagovanja strahu
(nenehen boj z lastnim strahom, možen občutek konstantne ogroženosti, občutek strahu sprožen kot posledica situacije ali obremenitve, lahko privedejo do nasilnega vedenja.)
- Obvladovanje občutka ogroženosti
(odrašcanje v neugodnih razmerah brez zanesljivih oseb privede do občutka ogroženosti. Privede do tega, da zaradi občutka ogroženosti, negotovosti in nepredvidljivosti napadejo prvi z namenom, da se zavarujejo.)
- Istovetenje z napadalcem
(izkušnje nasilja so pogoste pri "mladih nasilnežih", navadno so že v zgodnjem obdobju življenja žrtve nasilja s strani ene ali več oseb. Vlogo žrtve vzdržuje vse do takrat, ko lahko prevzame vlogo nasilneža. Tako poskuša zgraditi občutek varnosti, ki mu ga primanjkuje.)
- Način iskanja ugodja
(nakopičene notranje napetosti se ne znajo znebiti na drugačen način, kot da tudi sami povzročajo bolečino)
- Nadomestilo za pomanjkljivo samospoštovanje
(neizoblikovano osnovno samospoštovanje, ko posledica življenjske situacije privede do nezadovoljstva. Občutke manjvrednosti poskuša nadomestiti, kar lahko privede do nasilja, če se dokaže, da sta moč in agresivnost cenjeni vrednoti in nasilje jemlje kot odraz oz. dokaz moči. Nasilje uporablja, kot sredstvo dokazovanja lastne vrednosti.)
- Edina možnost samopotrditve
(ko mladostnik nima "izjemnih sposobnosti" s katerimi bi med vrstniki pridobil veljavo, se včasih zateče k lažji poti pridobivanja le-te – nasilju. To je moč doseči le v okolju, kjer je agresivnost dopuščena ali celo cenjena.)
- Impulzivni odziv na prizadetost
- Prikrito samokaznovalno vedenje
(mnogo samouničevalnih dejanj izhaja iz podzavestne težnje po kazni, ki bi prinesla sprostitev.)
- Sprejemanje subkulturnih norm
(v nekaterih okoljih je nasilje običajen način komuniciranja, obvladovanja okolja, izražanja notranje stiske. Prenos teh norm iz generacijo v generacijo. Tako postane mladostnikovo nasilje del procesa socializacije.)

Na tej točki je pomembno poudariti, da zgoraj opisane okoliščine, ki privedejo do možnih vzrokov za nasilje, do le-tega ne pripeljejo nujno in vedno, kar pomeni, da ima nekdo lahko vse predispozicije za nastanek nasilnega vedenja, pa do tega ne pride. Miller (2010) pravi, da en sam rizični faktor načeloma ne preide v nasilno vedenje, ko pa je teh faktorjev več na kupu, je potrebno temu nameniti nekaj pozornosti. Prav tako navaja, da je pomembno vedeti, katera socialna skupina ima v katerem obdobju večji vpliv na otrokovo/mladostnikovo obnašanje/izražanje. Pravi, da v zgodnjem otroštvu to mesto pripada družini in bližnjemu sorodstvu, kasneje v mladosti pa to vlogo prevzame družba, prijatelji. Prav tako na izražanje nasilnega vedenja vpliva intenziteta rizičnih faktorjev in otrokova izpostavljenost le-tem.

2.1.4 Kibernetsko nasilje (cyberbullying)

Kibernetsko nasilje je relativno nova oblika nasilja, ki se je pojavila z nastankom in okrepila z intenzivno uporabo interneta in mobilne telefonije. Sama problematika presega oz. je širša od samega medgeneracijskega nasilja (*bullying*), kar pomeni, da se pojavlja v vseh sferah in obdobjih življenja, ne glede na starost, spol, ekonomski status idr.

V knjigi *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje* (Aničić in drugi, 2015) je o kibernetnem nasilju nad otroki zapisano sledeče:

»Nasilje nad otrokom, povzročeno z informacijsko – komunikacijsko tehnologijo (IKT), je zloraba moči ene ali več oseb, ki preko IKT z zavajanjem, laganjem, nadlegovanjem, grožnjami in drugimi oblikami manipuliranja in/ali prisile, izkoriščajo radovednost, zaupljivost in neizkušenost otroka. Namen tovrstnega početja je lahko različen, na primer otroka prizadeti, se mu maščevati, ga izolirati, zastrašiti, ga izkoristiti ali povzročiti nad njim spolno nasilje.«

Ko beremo razne članke o pedofilih in spolnih plenilcih, ki svoje žrtve iščejo prav preko spletnih portalov, ni nič nenavadnega, da se poraja visok nivo skrbi, ko govorimo o mladostnikih in uporabi interneta in drugih modernih tehnologij. Sama zaskrbljenost je še toliko večja kot posledica naslednjih faktorjev, ki jih je v knjigi *Children and the internet* opisala Sonia Livingstone (2009):

- Neverjetno hiter razvoj interneta in novih tehnologij, ki posledično odrasle pusti malce "za časom", saj sam razvoj prehiteva učenje splošne družbe o novostih na tem področju. Mladi, za nas nove tehnologije poznajo in z njimi

odraščajo že od malega, kar jih postavi v prednost, ko govorimo o samem poznavanju novih tehnologij.

- Endemičen kulturni strah novega, ki se s pomočjo medijev še podpihuje in dodatno širi, predvsem ko govorimo o grožnji varnosti za otroke na področju nove tehnologije.
- Novost vzvratno medgeneracijske luknje, kjer zmožnost mladostnikov, da uporabljajo nove tehnologije, presega izkušnje staršev in njihovo avtoriteto.

Kibernetsko (spletno in mobilno) nadlegovanje se torej nanaša na nadlegovanje in ustrahovanje drugih oseb z uporabo novih elektronskih tehnologij, predvsem mobilnih telefonov in interneta. (Završnik, 2013: 427)

Zgornja definicija je le en zapis izmed mnogih, namreč vsak članek, ki se nanaša na to temo tudi poda definicijo. Med seboj so si definicije izjemno podobne, če ne celo identične.

Aleš Završnik in Anja Sedej (2012) v svojem članku zapišeta, da so nam poznane tri glavne kategorije kibernetkega nadlegovanja:

- Preko elektronske pošte,
- Spletnih socialnih omrežij in
- Mobilnih telefonov.

Kibernetsko nasilje pa sta definirala bolj podrobno:

»Kibernetsko nadlegovanje (*angl. cyberbullying*) obsega ustrahovanje, trpinčenje, tiraniziranje ali šikaniranje po internetu, razumljenem v širšem smislu, na primer po e-pošti, spletnih straneh, blogih, klepetalnicah, forumih, spletnih socialnih omrežjih (npr. Facebook, Twitter, Google+), straneh za izmenjavo multimedijskih vsebin (npr. Picasa, Youtube).« (Završnik in Sedej, 2012: 263)

Kot temeljne elemente te oblike nasilja po uveljavljeni definiciji, uporabljeni v medvladnem programu COST (European Cooperation in Science and Technology), Završnik in Sedej (2012) zapišeta:

- Nadlegovanje drugih z novimi elektronskimi tehnologijami, primarno z mobilnimi telefoni in internetom,
- Agresivno in namerno dejanje,
- Izvršuje skupina ali posameznik,

- S pomočjo elektronskih oblik komuniciranja,
- Dalj časa trajajoče ali ponavljajoče,
- Zoper žrtev, ki se ne more zlahka braniti.

Smith P., Mahdavi, J., Carvalho, M. in Tippett, N. (2006) pa so razlikovali med sedmimi oblikami kibernetkega nasilja:

- Nasilje s pošiljanjem kratkih sporočil preko mobilnih telefonov (SMS)
- Nasilje s pošiljanjem slik in videov preko mobilnih telefonov (MMS)
- Nasilje s klicanjem preko mobilnih telefonov
- Nasilje preko e-pošte
- Nasilje v klepetalnicah
- Nasilje preko sistemov takojšnjega sporočanja (Messenger...)
- Nasilje preko spletnih strani.

Kibernetško nasilje ima torej mnogo definicij, ene širše druge, ožje definicije, vse pa potrjujejo, da je to nasilje, ki poteka preko interneta in mobilnih telefonov. Sam pojav kibernetkega nasilja je zelo nov, saj sta se mobilna telefonija in svetovni splet zares pričela širiti šele v 90ih letih prejšnjega stoletja. Iz tega razloga se sam pojav tovrstnega nasilja preučuje šele kratek čas, hkrati pa se s pomočjo hitrega naprednega razvoja interneta in mobilne telefonije sprti spreminja, dograjuje.

Kot nekaj bolj specifičnih primerov kibernetkega nadlegovanja in celo zalezovanja, je Tina Janežič (2015) v svojem magistrskem delu navedla sledeče:

- Otroška pornografija,
- Norčevanje iz posameznika,
- Draženje, opravljanje in obrekovanje,
- Kraja spletnih gesel in identitete,
- Izsiljevanje,
- Pošiljanje nezaželenih sporočil,
- Pošiljanje raznih prizorov najstniškega nasilja,
- Sovražni govor,
- Nadlegovanje prek spletne kamere...

Mnogi govorijo o primerih kibernetkega nasilja kot "sextingu", kjer gre za pogovore s seksualno vsebino, lahko tudi za izsiljevanje ali prepričevanje osebe v pošiljanje lastnih golih fotografij ali pa pošiljanje fotografij s seksualno vsebino s strani povzročitelja nasilja žrtvi.

Ko govorimo o kibernetnem nasilju se moramo zavedati, da to je posebna vrsta nasilja, kjer povzročitelj pogosto ni znan (*anonimen*) in hkrati težko izsledljiv, saj lahko uporablja za izvajanje nasilja tuj računalnik ali telefon, kar onemogoči identifikacijo npr. preko IP naslova. Prav tako kot pri mnogih vrstah nasilja so tudi pri kibernetnem nasilju primeri, kjer na koncu pride do samomora žrtve (*angl. bullicide*).

Kot dve večji sferi, ki prinašata največ strahu pri starših, ko gre za otroka/mladostnika in nevarnosti na spletu, Livingstone (2009: 156) omeni naslednja dva profila oseb:

- Odrasle osebe, ki izvajajo spolno nasilje nad otroki ("pedofil"), ki predstavljajo grožnjo odraslega človeka do otroka/mladostnika.
- "Bully", ki predstavlja spletno nasilje s strani drugih poznanih otrok/mladostnikov. Torej medgeneracijsko nasilje preko spleta.

2.1.5 Statistični podatki o kibernetnem nasilju po osnovnih šolah (*raziskava Odklikni nasilje nad ženskami in dekleti*)

V okviru projekta "*Odklikni nasilje nad ženskami in dekleti*" je bila s strani Fakultete za družbene vede v letu 2019 izvedena raziskava o spletnem nasilju med osnovnošolci zadnje triade ter srednješolci. V raziskavo je bilo vključenih 2991 učenk in učencev osnovnih šol (49 % deklet) in 2137 dijakinj in dijakov (46 % deklet). V sami raziskavi so spletno nadlegovanje opredelili po načelih kibernetkega nadlegovanja, ki zajema nadlegovanje preko mobilnih telefonov (sporočila, klici, video posnetki, fotografije), interneta (elektronska pošta, sporočila, klepetalnice, spletne strani) ali drugih oblik informacijsko komunikacijske tehnologije, ko nekdo žali, nadleguje, zasmehuje, ogroža in ustrahuje.

Rezultati raziskave so pokazali, da je več kibernetkega nasilja med dijaki in dijakinjami, vendar pa razlika ni zelo velika. Pokazalo se je, da je kar 56 % učenk in 50 % učencev (7.-9. razred) doživelo vsaj eno obliko tovrstnega nadlegovanja. Med dijaki je ta odstotek nekoliko višji in sicer je za dijakinje pokazal 65 % in za dijake 55 %.

V raziskavi so prišli tudi do nekaj spolno specifičnih razlik kar se tiče kibernetkega nasilja. Spodaj navedeno velja za srednješolce, v veliki meri pa so razlike relevantne in držijo tudi za osnovnošolsko populacijo:

- Kibernetsko nasilje nad dekleti in fanti najpogosteje izvajajo fantje.
- Dekleta pogosteje doživljajo kibernetsko nasilje s strani oseb izven šolskega prostora, medtem ko fantje le – to doživljajo predvsem s strani vrstnikov oz. oseb iz šolskega okolja.
- Fantje to vrsto nasilja pogosto jemljejo kot smešno in se nanj manjkrat odzivajo.
- Dekleta zaradi spletnega nadlegovanja pogosteje zaznavajo resne posledice (nemoč, depresija, stres, strah).
- Nadlegovanja, usmerjena v njihovo osebnost ali videz, ki pomenijo vdor v zasebnost, pogosteje letijo na dekleta.
- Dekleta enkrat več prejemajo sporočila, zaradi katerih jih je strah.

2.1.6 Podobnosti in razlike medvrstniškega in kibernetskega nasilja

Pokazala se je korelacija med tradicionalnim medvrstniškim nasiljem in kibernetskim nasiljem. Raziskave so pokazale, da so bile žrtve kibernetskega nasilja pogosto pred tem že žrtve tradicionalnega medvrstniškega nasilja. (Kowalski in Limber, 2012: 14)

Dr. Aleš Završnik (2013a) primerja tradicionalno in kibernetsko nasilje:

- Škodljivost kibernetskega nadlegovanja sega od nevšečnosti do hudih posegov v osebnostne in premoženjske pravice, ki izpolnjujejo znake samostojnih kaznivih dejanj. Avtorji, ki preučujejo škodljive posledice, ugotavljajo, da so te pri kibernetskem nadlegovanju lahko hujše kot pri tradicionalnem.
- Storilčeva anonimnost – zamaskiranost z anonimnimi uporabniškimi računi, ki jih je težko ali nemogoče izslediti – povečuje strah žrtve. Ko grožnja prihaja iz nepoznanega vira, žrtev namreč težko določi resnost grožnje, njeno izvedljivost in koliko oseb stoji za to grožnjo.
- Kibernetska različica je permanentnejša zaradi trajne povezanosti žrtev v splet, ko ni mogoče preprosto »izklopiti« naprave.
- Nadlegovalec lahko doseže množico ljudi hkrati, več kot kadarkoli do sedaj.
- Manko neverbalnih elementov komunikacije in nevidnost žrtvine takojšnje neposredne reakcije povzročita, da je nadlegovalec zapeljan v stopnjevanje pritiska, medtem ko bi ob žrtvini reakciji morebiti prej odnehal z dejanji.

- Pomanjkanje nadzora nad objavljenimi osebnimi podatki in javna narava spletnega okolja sta nadaljnja dejavnika, zaradi katerih so kibernetске oblike nadlegovanja lahko hujše od tradicionalnega.
- Pri kibernetškem nasilju ni nujno, da se žrtev in povzročitelj sploh poznata.

Pomembno je zavedanje, da grožnje kljub fizični oddaljenosti niso nič manj kredibilne, nadlegovalska dejanja pa nič manj škodljiva.

2.1.7 Posledice kibernetškega nasilja

Aleš Završnik (2013a) navaja psihološko škodo, ki je posledica kibernetškega nasilja. Žrtve tovrstnega nasilja se pogosto počutijo jezne, frustrirane, žalostne, osramočene. Obstajajo tudi takšni, ki pravijo, da se jih takšna dejanja ne dotaknejo.

Osramočenosť je večja v primerih, kjer se žrtev čuti odgovorno za samo dogajanje, na podlagi delitve svojega gesla za dostop do socialnih omrežij ali elektronske pošte z nekom drugim, ali ko brez temeljitega premisleka privolijo v lokacijsko sledenje na socialnih omrežjih (npr. Facebook) in aplikacijah.

V slovenski raziskavi (Muršič in Brvar, 2010) o čustvenem opismenjevanju je bilo za šolajočo se mladino tudi ugotovljeno, da največ neprijetnih čustev doživljajo tisti učenci, ki trdijo, da so bili žrtve nasilja preko mobilnih telefonov. To raziskovalcem pomembno nakaže, da gre v primerih kibernetškega nasilja za zelo problematično viktimiziranost s hujšimi čustvenimi posledicami.

Prav tako je nasilje v zapisu Aleša Završnika (2013a), dejavnik tveganja pri razvoju depresije. Navaja, da imajo najhujše psihiatrične in psihosomatske simptome tisti, ki so udeleženci v kibernetškem nadlegovanju v vlogi žrtev in storilcev.

Pomembno je omeniti, da kibernetško nadlegovanje sicer po definiciji spada v dalj trajajoče dejanje, kar pa ne izniči škodljivosti posamičnega dejanja v kibernetškem svetu. Tudi enkratna agresivna grožnja lahko povzroči čustveno škodo in skrb glede prihodnosti.

Naslednja pomembna povezava je med kibernetškim nadlegovanjem in težavami v družini, šolskim uspehom in odklonskim vedenjem.

Kibernetško nasilje pri mladih prav tako znatno vpliva na pozitivno samopodobo, zastavljanje ciljev in emocionalni razvoj.

2.2 Svetovalna služba

2.2.1 Kdo vse se lahko zaposli v svetovalni službi v osnovni šoli?

Zakon in drugi predpisi kot na primer *Pravilnik o pripravništvu strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja*, *Pravilnik o strokovnem izpitu strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja*, določajo ustrezno usposobljenost strokovnih delavk in delavcev v javnih vrtcih in šolah. Potrebna je ustrezna izobrazba, ki je univerzitetna. Kot svetovalna delavka v svetovalnih službah se lahko zaposli oseba s sledečo izobrazbo (Vogrinc in Krek, 2012):

- defektologija,
- psihologija,
- pedagogika (smer pedagogika),
- socialna pedagogika,
- socialno delo ali
- specialna in rehabilitacijska pedagogika.

Leta 2011 je bil potrjen nov *Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v izobraževalnem programu osnovne šole*, ki razširi možne izobrazbe za zaposlene na tem področju tudi na dokončan magistrski študij sledečih izobraževalnih programov (Vogrinc in Krek, 2012):

- psihologija,
- pedagogika,
- socialno delo z družino,
- socialno vključevanje in pravičnost na področju hendikepa, etničnosti in spola,
- duševno zdravje v skupnosti,
- socialna pedagogika,
- specialna in rehabilitacijska pedagogika,
- supervizija,
- osebno in organizacijsko svetovanje in
- inkluzivna pedagogika

Poleg primerne izobrazbe pa morajo strokovni delavci pred začetkom dela v svetovalni službi obvezno opraviti strokovni izpit. Izpit se opravlja po pripravništvu, ki za svetovalne delavce traja 10 mesecev. Izjeme so v primerih posebno uspešnega dela pripravnika, ko se lahko

pripravnitvo na obrazložen predlog mentorja skrajša do četrte pripravnike dobe. (Vogrinc in Krek, 2012)

2.2.2 Kaj je svetovalna služba v osnovni šoli in njen namen

»Delo šolske svetovalne službe je usmerjeno k fleksibilnemu prilagajanju šole tako splošnim kot posebnim potrebam učencev. Šolska svetovalna služba sodeluje pri vzpostavljanju optimalnih pogojev za učenje in napredovanje vseh učencev in v tem istem temeljnem okviru tudi učencev s posebnimi potrebami.« (Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost, 1999: 17)

Za otroke sta družina in pa šola tisti dve okolji, kjer poteka večina razvoja. Pomembno je, da šola in družina sodelujeta pri razvoju otroka in se ne izključujeta.

V zapisu okrogle mize pod naslovom *Socialno delo na področju vzgoje in izobraževanja* (1981) je navedeno, da so se svetovalne službe v šolah začele bolj opazno udeleževati prav iz teh razlogov. Predstavljajo lahko mediatorje med šolo in družino. Poleg tega je naloga svetovalnih služb in morebitnih socialnih delavcev, zaposlenih v njej, da svetujejo in pomagajo marginaliziranim skupinam otrok. Marginalizacija je lahko ekonomska, socialna, politična ali osebna. Pri vseh teh vidikih je svetovalna služba tista, ki mladostniku v izobraževalnem sistemu nudi oporo in potrebno pomoč, da se poveča vključenost.

Samo delo svetovalnih služb je zelo kompleksno, saj delujejo na zelo občutljivem področju izobraževalnega sistema. Njihova naloga je, da mladostnikom omogočijo prostor za reševanje morebitnih problemov, ki se pojavljajo znotraj šolskih zidov, lahko pa tudi izven njih (družina, v to spada tudi kibernetško nasilje).

Socialno delo v sklopu svetovalne službe, ne le po osnovnih šolah temveč vseh vzgojno-izobraževalnih ustanovah, že od 80ih let prejšnjega stoletja dopolnjuje njihovo delovanje in v določenih sferah prevzema vodilno vlogo (1981). Navedeno je tudi, da je izjemnega pomena delo na dveh »žariščih«, usmerjenost na posameznika in njegovo okolje hkrati. Pomembno je biti pozoren na preplet le-teh.

Svetovalna služba je pogost mediator med profesorji/učitelji in učenci, profesorji/učitelji in starši, mladostniki in starši, ko pride do situacij, ki zahtevajo širšo obravnavo. Vključuje se v kompleksno reševanje pedagoških in socialnih vprašanj v vrtcu oziroma šoli preko treh osnovnih, med seboj povezanih in pogosto prepletenih vrst dejavnosti svetovalne službe (Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost, 1999):

- Dejavnosti pomoči,
- Razvojnih in preventivnih dejavnosti in
- Dejavnosti načrtovanja evalvacije.

Preko teh treh osnovnih vrst dejavnosti svetovalna služba pomaga vsem možnim udeležencem vzgojno-izobraževalne ustanove (otroci, učenci, vajenci, dijaki, vzgojitelji, učitelji, starši...). Preko tega z njimi sodeluje na naslednjih področjih:

- Učenje in poučevanje,
- Šolska kultura, vzgoja, klima in red,
- Telesnega, osebnega (spoznavnega, čustvenega) in socialnega razvoja,
- Šolanje in poklicna orientacija,
- Področje socialnih in ekonomskih stisk.

Na strani Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ) je pod opisom poklica svetovalnih delavcev v vzgoji in izobraževanju zapisano, da svetovalni delavec pomaga otrokom, učencem in dijakom pri učenju in razvijanju učinkovitih metod in tehnik učenja in učnih navad. Svetuje učencem z vzgojnimi in disciplinskimi težavami tako, da nudi pomoč pri razvoju učinkovite komunikacije, urjenju v socialnih spretnostih, razvoju dobre samopodobe, tehnik sproščanja in drugo. Prav tako mladostnike informira o nadaljnjem izobraževanju in možnostih zaposlitev v prihodnosti ter po potrebi predstavi manj poznane možne poklice. Na finančnem področju pomaga na način razreševanja finančnih težav s subvencionirano prehrano, subvencije za šole v naravi, dejavnosti programa šole. Poleg dela z mladostniki ima pod opisom dela navedeno tudi delo z učitelji ali vzgojitelji, tako da pomaga pri izboljšanju učinkovitosti poučevanja in jim svetuje za učinkovito delo z učenci ali dijaki, ki imajo težave. Prav tako pripravlja delavnice in predavanja za učitelje, vzgojitelje in starše na teme, ki se dotikajo otrok, kot so učenje, učne navade, telesni, osebni, socialni in poklicni razvoj. Prav tako sodeluje z dano ustanovo (šola, vrtec, dijaški dom...) pri pripravi razvojnega načrta poučevanja in strokovnega izpopolnjevanja učiteljev ali vzgojiteljev. Pomaga pri oblikovanju ustrezne socialne klime in šolskega reda. Poleg vsega naštetega pripravlja različne analize (npr. analiza učne uspešnosti učencev...).

Zaradi kompleksnosti svojega dela je izjemnega pomena nenehno izobraževanje svetovalnih delavcev, saj se le tako zagotavlja, da so "v koraku s časom", da obnavljajo in dopolnjujejo svoje znanje, kar posledično privede do boljšega sodelovanja v procesu pomoči ali splošnem delovnem odnosu.

Ob vseh zadolžitvah, ki pripadajo svetovalnim delavcem, je izjemnega pomena upoštevanje naslednjih temeljnih načel (Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost, 1999):

➤ Načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja

Opravljanje dela strokovno korektno, kar pomeni v skladu s strokovnimi spoznanji in s strokovno etičnimi načeli. Najpomembnejša so naslednja tri temeljna strokovna etična načela: načelo dobrobiti (v dobro otroka, učenca, vajenca, dijaka), načelo prostovoljstva (nihče ne sme biti prisiljen v svetovalni odnos) in načelo zaupanja (v vrtcih in šolah, dopolnjeno s pravili varstva osebnih podatkov). Teh načel se mora držati vsak svetovalni delavec, ne glede na formalno izobrazbo, vzgojno-izobraževalno ustanovo, kjer delo opravljajo.

➤ Načelo strokovne avtonomnosti

V strokovnem pogledu je svetovalna služba v vzgojno-izobraževalnih ustanovah pri svojem delu avtonomna. Prav tako ima po tem načelu pravico in dolžnost odkloniti vse naloge in zadolžitve, ki so v nasprotju s strokovno etičnimi načeli dela. Načelo strokovne avtonomnosti velja tudi znotraj svetovalne službe same (med svetovalnimi delavci). Po tem načelu ima vsak strokovni delavec v svetovalni službi pravico in dolžnost odkloniti vse naloge, ki presegajo njegovo strokovno področje. Iz vidika tega načela, je pomembno, da se svetovalni delavci znajo obrniti na ustrezne strokovnjake v in izven vzgojno-izobraževalnih ustanov, kjer opravljajo delo.

➤ Načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja

To načelo velja ne glede na to ali je svetovalna služba sestavljena iz več strokovnih delavcev ali pa jo sestavlja en sam svetovalni delavec. Svetovalne službe so najbolj učinkovite, ko so sestavljene iz več strokovnih delavcev, ki po možnosti prihajajo iz različnih izobraževalnih programov, zaradi prepleta pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj pri samem delu. To načelo je pomembno tudi izven same svetovalne službe, med ostalimi strokovnimi delavci v ustanovi. Prav k temu svetovalna služba s svojo specifično strokovno držo spodbuja in pomaga vzdrževati samo kulturo interdisciplinarnega povezovanja.

➤ Načelo aktualnosti

Upoštevanje posebnosti posamezne vzgojno-izobraževalne ustanove. Potrebno je izhajati iz vsakokratnih potreb ustanove, vsakokratnih življenjskih potreb udeležencev posameznikov, potreb oddelka, razreda, skupine, predmeta...

➤ Načelo razvojne usmerjenosti

Delo svetovalne službe usmerjeno v optimalni razvoj otroka, učenca, vajenca ali dijaka in hkrati v razvoj vrtca ali šole kot celote.

➤ Načelo fleksibilnega ravnotežja med osnovnimi vrstami dejavnosti svetovalne službe

Pod to načelo se podpisujejo tri osnovne dejavnosti svetovalne službe, ki morajo biti prisotne ne glede na formalno izobrazbo zaposlenih. Te tri osnovne dejavnosti so: dejavnosti pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije. Le tako imamo v vzgojno-izobraževalnih ustanovah celosten prispevek svetovalne službe.

➤ Načelo celostnega postopka

Pomembno je, da se svetovalni delavec vselej zaveda, da je posameznik s svojim ravnanjem vselej del ožjega in širšega socialnega okolja. V svetovalnem delu je zato nujno upoštevati povezanost posameznika z ostalimi udeleženci, drugače rečeno podsistemi, ki tako ali drugače vplivajo n njegovo ravnanje.

➤ Načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu

Tu se kaže prizadevanje vzpostavljati in vzdrževati pogoje, tako za stalne odprte možnosti sodelovanja svetovalne službe z vsemi udeleženci, kakor tudi za ustvarjalno sodelovanje udeležencev med seboj v projektih pomoči in/ali sodelovanja.

➤ Načelo evalvacije lastnega dela

Evalvacija je izjemnega pomena, saj omogoča izboljševanje dela. Bistvo je v prvi vrsti kritična analiza svetovalnega dela, ki sloni na primerjavi načrtovanih ciljev in rezultatov.

3. Problem

3.1 Formulacija problema

Da sem prišla do raziskovalne teme, sem kar nekaj časa prej razmišljala, kaj bi bilo sploh pametno raziskati, kaj bi bilo potrebno raziskati. Tudi sama sem bila žrtev spletnega nasilja, kot je vdor v zasebni profil, žaljenje s strani slabo poznanih oseb, neprijetni komentarji, klici neznanih števil in podobno. Zavedam se, da je ta problem še mnogo širši od mojih lastnih izkušenj, hkrati pa sem zaznala zelo malo raziskav na to tematiko. Tudi raziskave, ki sem jih našla, se večinoma nanašajo predvsem na perspektivo žrtev tovrstnega nasilja ali pa povzročiteljev. Kot bodoča socialna delavka, s svojo izobrazbo imam možnost zaposlitve tudi v svetovalnih službah vzgojno–izobraževalnih ustanov, sem tako prišla na idejo o raziskavi, ki bi zajemala informacije o že nabranem znanju in pa potrebah po izboljšavi, s perspektive strokovnih delavcev svetovalnih služb (*v nalogi govorim o strokovnih delavcih oz. jih tako naslavljam, saj ni nujno, da so zaposleni v svetovalnih službah po izobrazbi socialni delavci*) na osnovnih šolah. Raziskava je torej usmerjena na perspektivo strokovnih delavcev svetovalnih služb na osnovnih šolah, ko pride do kibernetičnega nasilja. Ugotoviti želim, koliko že vedo o kibernetičnem nasilju in iz kje njihovo znanje oz. poznavanje problematike izhaja, koliko se s samo problematiko dejansko srečujejo, kako svoje znanje o njej dopolnjujejo in pa kaj bi še potrebovali, da bi se lažje spoprijemali s primeri tovrstnega nasilja v šolah. Sami rezultati bi bili pomembni za vse vzgojno-izobraževalne ustanove kot okvir poznavanja dane tematike v sferi strokovnih delavcev ter o potrebah le teh, da bi izboljšali/poglobili svoje znanje in se primerov kibernetičnega nasilja lotevali kolikor se le da dobro in uspešno.

3.2 Raziskovalna vprašanja in teze

Kot raziskovalna vprašanja sem podala:

1. Kakšna je formalna izobrazba svetovalnih delavcev?
2. Kako pogosto se svetovalne službe srečujejo s primeri kibernetičnega nasilja?
3. Kako dobro so strokovni delavci v svetovalnih službah seznanjeni s kibernetičnim nasiljem, kaj o njem vedo?
4. Kako, se strokovni delavci v svetovalnih službah, na osnovnih šolah spoprijemajo s primeri kibernetičnega nasilja?

5. Kje so se strokovni delavci dodatno izobrazili o kibernetnem nasilju?
6. Kaj bi strokovni delavci potrebovali, da bi se lažje in bolj učinkovito reševala problematika kibernetnega nasilja?

Hipoteze, ki jih želim s samo raziskavo potrditi ali ovreči, so:

H1: Vsi strokovni delavci, ki na tem področju delajo vsaj eno leto, so se že srečali s primeri kibernetnega nasilja.

H2: Svetovalne službe se s primeri kibernetnega nasilja srečujejo bolj redko, nekaj primerov (2-3) na leto.

H3: Strokovni delavci niso dobro seznanjeni s kibernetnim nasiljem. Vedo kaj to je, a nimajo dovolj znanja, da bi vedeli točno, kako ukrepati.

H4: Strokovni delavci se v primerih kibernetnega nasilja fokusirajo na žrtev in na samo dodajanje moči, v hujših primerih svetujejo ali pa so v vlogi zagovornika, če je potrebna prijava na policijo.

H5: Strokovni delavci so znanje o kibernetnem nasilju pridobili predvsem iz življenjskih izkušenj in na izobraževanjih, na katere so bili poslani s strani delodajalcev.

H6: Za bolj učinkovito reševanje problematike kibernetnega nasilja bi strokovni delavci potrebovali več izobraževanj na to temo, sodelovanje z zunanjimi strokami in državnimi organi, kot je na primer policija, splošno povezovanje med strokami.

4. Metodologija

4.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj same zbrane podatke sestavljajo besedni opisi. Na podlagi dejstva, da sem skozi spraševanje pridobivala novo gradivo, raziskava je tudi empirična oz. izkustvena in pa uporabna oz. aplikativna, se lahko rezultati neposredno uporabljajo v osnovnih šolah pa verjetno tudi v ostalih vzgojno-izobraževalnih ustanovah za namene izboljšane delovanja svetovalnih služb na področju kibernetkega nasilja.

4.2. Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrument je delno strukturiran vprašalnik, opremljen z odprtimi vprašanji, ki služijo kot vodilo pri pogovoru ena na ena ali debati v fokusni skupini. Ker je tema še v začetku raziskovanja, zaradi dejstva, da je relativno nova, je pomembno, da so vprašanja odprtega tipa, saj nisem imela dobre predstave o možnih odgovorih in na tak način uokvirim temo pogovora, znotraj intervjuja pa se lahko prilagodim odgovorom na osnovna vprašanja in tako vidim v katero smer se lahko spustim bolj poglobljeno. Začela sem z osnovnimi podatki, kot so starost intervjuvanca, koliko časa že opravlja svoje delo v svetovalni službi in osnovni šoli, kakšna je formalna izobrazba posameznika. Ko sem pridobila te osnovne podatke, sem nadaljevala z glavnimi vprašanji. Izvedeti sem želela, koliko se srečujejo s kibernetkim nasiljem, kako se z njim spopadajo, če se z njim srečujejo. V primerih, da se s kibernetkim nasiljem ne srečujejo, me je zanimalo, zakaj menijo, da je temu tako. Prav tako sem povprašala po njihovi formalni izobrazbi, saj se zavedam, da v svetovalnih službah niso zaposleni le ljudje z eno vrsto formalne izobrazbe. Glede na njihovo poznavanje teme so se prilagodila tudi vprašanja.

Vprašalnik torej sestavljajo osnovni podatki, formalna izobrazba, poznavanje kibernetkega nasilja, metode reševanja primerov kibernetkega nasilja, ki so jih morebiti uporabile/uporabili ali pa menijo, da bi jih lahko uporabili, problemi pri reševanju kibernetkega nasilja in kaj še potrebujejo, njihovi predlogi.

4.3. Populacija in vzorec

Populacijo sestavljajo tisti zaposleni, ki so času raziskave (maj, junij, julij 2019) delujejo v svetovalni službi osnovnih šol. Populacija je heterogena, saj se posamezniki razlikujejo glede na spol, starost in čas zaposlitve v svetovalni službi. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je bilo leta 2015/16 na osnovnih šolah v Sloveniji zaposlenih 728 svetovalnih delavcev, od tega je bilo le 31 moških.

Vzorec je neslučajnostni in priložnostni. Pri neslučajnostnem vzorcu enote populacije nimajo enake možnosti, da so izbrane v vzorec. Da je vzorec priložnosten, pa se omeji na enote, ki so za mene kot raziskovalko najbolj dostopne. Vzorec zaradi slabše odzivnosti svetovalnih delavcev in tudi samega termina (maj, junij, julij 2019) izvedbe raziskave obsega 5 svetovalnih delavk. Od tega je bil en intervju izveden z dvema svetovalnima delavkama hkrati. Prvotni cilj je bil med 8 in 10 svetovalnih delavk, saj sem nameravala izvesti še fokusno skupino, za izvedbo katere žal ni bilo zadosti odziva.

4.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila s pomočjo intervjujev, ki so potekali osebno z eno ali več svetovalnimi delavkami hkrati. Sama lokacija se je vsakič prilagodila svetovalni delavki/svetovalnim delavkam, s katero/katerimi sem opravljala intervju. To je bilo lahko na sami šoli, kjer je oseba zaposlena, v bližnjem mirnem lokalnem ali celo na domačem naslovu. Čas intervjuja je bil odvisen od odgovorov svetovalnih delavk, so pa trajali nekje med 15 in 30 minut.

4.5. Obdelava podatkov

Pred začetkom obdelave sem opravila intervjuje s svetovalnimi delavkami na dogovorjenih lokacijah. Pridobila sem 4 intervjuje, ker pa sta pri enem sodelovali dve svetovalni delavki, je tako naneslo na 5 svetovalnih delavk. Podatke, ki sem jih pridobila skozi intervjuje, sem nato kodirala po načelih kodiranja za kvalitativne raziskave, kot je predstavljeno v knjigi *Kvalitativna metodologija* (Mesec, 2007a). Najprej sem določila enote kodiranja, ki sem jih nato uporabila v odprtem kodiranju. Pri odprtem kodiranju sem enotam kodiranja pripisala pojme, ki sem jih nato kategorizirala, pridobljenim kategorijam pa sem pripisala nadkategorije. Za tem sem se lotila osnega kodiranja, kjer sem najprej zapisala nadkategorije in pod njih njim pripadajoče kategorije ter po kategorijah razdelila pojme. Za konec kodiranja sem oblikovala odnosno kodiranje. Po pridobitvi rezultatov s pomočjo kodiranja sem zapisala še rezultate, razpravo ter sklepe in predloge.

5. Rezultati

V začetku je pomembno omeniti, da samih krajev šol, imen šol in drugih podatkov, ki bi kakorkoli omogočili ugotovitev od kod izhajajo sami primeri nisem navajala iz razloga anonimnosti, saj govorimo o primerih, ki se dotikajo mladoletnih otrok, zato menim, da je anonimnost izjemnega pomena, prav tako pa nisem želela izpostavljati svetovalnih delavk, ki so sodelovale v moji raziskavi. Vse svetovalne delavke, ki so sodelovale, so v svetovalni službi zaposlene že vsaj 3 leta, pa tudi tja do 22 let.

V prilogah se nahajajo postopki kodiranja, po katerih sem prišla do sledečih rezultatov.

Formalne izobrazbe, ki jih imajo svetovalne delavke, s katerimi sem opravila intervjuje, so sledeče: socialna delavka, univerzitetna psihologinja, socialna pedagoginja in profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike. Tu vidimo, da so v svetovalni službi zaposleni svetovalni delavci, ki prihajajo iz različnih izobraževalnih ustanov, je pa res, da so vse ustanove namenjene izobraževanju v družboslovni smeri, oz. se nanašajo na delo z mladimi in delo s človekom nasploh. Kljub majhnosti vzorca se torej že tu pokaže, da je spekter izobrazbe v svetovalnih službah širok.

Skozi vse intervjuje so svetovalne delavke nekoliko težko ocenile neko povprečje, koliko primerov kibernetkega nasilja so srečale v času dela v svetovalni službi. Le dve svetovalni delavki, ki sem ju intervjuvala skupaj, sta v tem primeru podali oceno, sta pa bili tudi najmanj časa zaposleni v svetovalni službi od vseh izprašanih. */»Med 10 in 15 do sedaj.«/(D7) /» nekje do 20 primerov«/(D8)*

Svetovalne delavke, ki so v svetovalni službi, sicer niso znale navesti, s koliko primeri so se srečale v času svojega dela v svetovalni službi, navajajo pa, da se je pojav kibernetkega nasilja z napredkom tehnologije povečal. */»...z napredkom tehnologije tudi samih primerov vedno več.«/(A7) /»...z napredkom tehnologije seveda več tega.«/(B3) /»...z napredkom tehnologije vedno več...«/(C3)*

Končne okvirne ocene, koliko primerov kibernetkega nasilja srečajo na leto, so se gibale med 10 in 5 primeri na leto. */» Na letni ravni bi rekla da sedaj približno 10 primerov na leto. Enkrat mesečno se srečujemo s primeri kibernetkega nasilja«/(A8) /» Nekje 5 primerov na leto pride do mene.«/(B4) /» Na letni ravni nekje 5 primerov letno.«/(D9)*

Le ena svetovalna delavk je omenila, da je lahko številka tudi manjša, vendar je poudarila, da "blažje" primere kibernetškega nasilja otroci obravnavajo tudi z razredniki, do njih pa pridejo le bolj zahtevni primeri. /»Načeloma pa en zelo hud primer«/(C5) / »nekaj manjših primerov«/(C6) /»...so pa tudi razredniki zelo aktivni na tem področju.«/(C4)

O tem, kaj kibernetško nasilje je, so znale nekaj povedati vse. /» Nasilje preko spleta in telefona torej vseh novih tehnologij.«/(A12) /» Spletno nasilje preko interneta in pa preko telefona, če si to prav razlagam.«/(B6) /» Kibernetško pa jemljem vse kar je preko spleta, telefona, preko družbenih omrežij.«/(D14)

Vse so tudi vedele, da gre za nasilje preko spleta in družbenih omrežij, le ena ni bila povsem prepričana, če pod to vrsto spada tudi nasilje preko telefona, /»Preko spleta je to«/(C8), kar pa sva skozi intervju tudi predelali in ugotovili, da je tudi to del te vrste nasilja.

Vse so navedle, da sicer obstajajo izobraževanja na to temo, da pa udeležba nikoli ni obvezna. /» Da, vendar ni bilo obvezno ampak prostovoljno.«/(A13) /» Le, če sem sama izbrala to vrsto izobraževanja.«/(B7) /» Prav preko šole nismo imeli obveznih izobraževanj,...«/(C9) /» Da, ampak ni obvezno.«/(D16) /» Ni tako, da bi na tem področju izobraževali na nacionalni ravni ampak se moraš več ali manj pozanimati sam.«/(D18)

Le ena od petih je omenila, da je preko safe.si organizirala izobraževanje za kolektiv šole. /»V letošnjem letu sem povabila predavateljico iz safe.si, ki je imela za ves kolektiv izobraževanje na šoli.«/(B9)

Ostale svetovalne delavke so se bolj posvetile le izobraževanju za učence in njihove starše, /»Lahko daš oporo in izobraziš otroka za naslednjič,...«, »...dekle izobrazimo o kibernetškem nasilju in ji podamo znanja za naprej, da se kaj podobnega ne bi spet zgodilo.«, »Pri vseh primerih kibernetškega nasilja delamo na izobraževanju žrtev.«, »...smo pa letos naredili izobraževanja za učence in pa tudi starše otrok.«/(A16,22,25,26), same pa so se izobraževale o tem bolj na zasebni ravni, s pomočjo člankov, raziskovanja strani safe.si in spletno oko, po potrebi so tudi poklicale ali pisale na te strani za dodatno pomoč ali podporo v specifičnih primerih. /» Vedno bolj se počutim kompetentno za delo na primerih kibernetškega nasilja, saj se veliko izobražujem sama,...«, »Preko spleta največ, razni članki, tudi spletno oko je stran na katero se večkrat obrnem.«/(A11,14) /» Včasih nisem dovolj usposobljena pomagati,

zato se pogosto obrnemo na safe.si in pa spletno oko.«/(B16) /»Splet, članki in podobno.«, »...tudi sama sem se odločila za izobraževanje na tem področju.«/(C12,11) /» Safe.si pa ponujajo izobraževanja tako za svetovalne delavce, starše, otroke itd.«, »Predvsem samoizobraževanje tu veliko pomeni«/(D17,22)

Ena od svetovalnih delavk v intervjuju dveh je povedala presenetljivo zgodbo, kako je ena svetovalna delavka povedala, da se s primeri kibernetškega nasilja ne ukvarja, saj ga ne razume in ne zna pomagati, tu se je pri vseh nas pojavilo rahlo ogorčenje, saj je poznavanje te tematike po mojem mnenju nujno za delo z mladostniki, ki so močno vpeti v svet tehnologije. /» Mene je presenetilo, ko sem pridobila informacijo, da svetovalna delavka ne zna ukrepati v primeru kibernetškega nasilja, saj ga ne razume in ne ve kako pomagati.«/(D19) »To me je šokiralo, saj se pričakuje, da kot svetovalni delavec o tem nekaj veš« (nadaljevanje zgornje izjave)

S primeri kibernetškega nasilja se načeloma svetovalne delavke spopadajo na zelo podoben način. Glavna stvar, ki jo lahko nudijo vedno je podpora in dodajanje moči žrtvi, da gre lažje čez krizno obdobje./» Lahko daš oporo in izobraziš otroka za naslednjič.«/(A16) /»...smo nato delali na psihični podpori temu dekletu.«/(B22) /» Prav tako so lahko primeri takšni, da lahko nudimo samo psihično podporo.«/(C14) /»..., potrebe po drugačni obravnavi, kjer delamo na njihovi samopodobi ipd. torej psihološka obravnava.«/(D24)

Eden izmed ukrepov, ki je bil omenjen, je tudi prepoved uporabe telefonov na šoli, kar po besedah svetovalnih delavk omeji kibernetško nasilje vsaj v času šole. /» Zato smo pri nas s prepovedjo uporabe telefonov v šoli malo zajezili to vrsto nasilja, vsaj v času pouka, ...«/(D29)

Odvisno od teže samega primera je tudi samo postopanje. Če je primer, v katerem poznajo storilca oz. ga odkrijejo in je to nekdo iz šole, delajo tako z žrtvijo kot s storilcem in poskusijo doseči spravo izven kibernetškega prostora, po potrebi pa uporabijo tudi šolske ukrepe, ki so glede na dejanje primerni (ukori). /»...otroci ponarejali profile profesorjev, .../ Tu smo seveda /poskusili ugotoviti, kdo je bil za temi dejanji in pa kar se da hitro smo te profile prijavi, da so se odstranili.«/(A23,24) /»...prišlo do skrivnega fotografiranja, kjer smo vedeli za skupino, ki je bila vpletena v slikanje./ Tu smo postopali s starši, ki so se

strinjali z vzgojnimi ukrepi.«/(B18,19) /» Jaz se spomnim ene bolj interne zadeve. Šlo se je za dekle, ki je po izgubi enega od staršev, v skupinskem pogovoru preko ene od aplikacij postala verbalno nasilna./..., vsem vključenim v pogovor, dalo prostor to razrešiti v živo s pogovorom ob prisotnosti ene svetovalne delavke.«/(D33,34)

V hujših primerih, kot sem zaznala, so imele svetovalne delavke v času svojega delovanja vsaj en primer, kjer je prišlo do deljenja fotografij mlajšega dekleta. Same fotografije so bile načeloma poslane kakšnemu fantu, s katerim je dekle imelo neke vrste razmerje in so bile v nekaterih primerih gole. Tu gre za obliko spolnega kibernetkega nasilja. /» Če gremo bolj na primere je tudi na primer starejši moški, ki se na primer pretvarja, da je nekdo drug in se pogovarja z mladostniki na neprimeren način. Primerov tega je veliko, tudi širjenje kakšnih golih fotografij koga drugega in podobno je vse kibernetke nasilje.«/(D15)

V teh primerih so vse svetovalne delavke vpletle tudi starše, da so sodelovale v tem obdobju z vso družino. /»Z mamino pomočjo je deklica prišla v šolo«/(C22) Je pa po pričevanju pogosto treba izobraziti tudi starše, da lahko primerno sodelujejo pri pomoči mladostniku. /» mama deklice tega ni vzela zelo resno, dekle pa je bilo v hudi stiski in ni želela več v šolo, prav tako je prišlo do samo-poškodovanja«/(D21) Prav tako so vse v takšni situaciji vpletle policijo, vendar je le-ta dejansko ukrepala le v enem primeru, kjer je po samem dejanju deljenja fotografij prišlo tudi do izsiljevanja dekleta za spolne usluge. /» povedala da jo ta fant izsiljuje.« / »Prijava je šla na policijo, izvedelo pa se je, da je šlo za lažni profil, za katerim se je skrivala oseba, ki je že imela težave z zakonom.«/(C25,26) V tem primeru so torej na koncu ugotovili, da je za tem izsiljevanjem oseba, ki se je izdajala za eno leto starejšega učenca, kar pa ni bilo res, saj je šlo za starejšo osebo, ki je že imela težave z zakonom.

Zaskrbljujoče je, da so prav vse svetovalne delavke v intervjuju kot hujši primer kibernetkega nasilja navedle prav spolno nadlegovanje ali širjenje osebnih fotografij deklet. /»...dekle poslalo svoje gole fotografije, ki so nato zaokrožile po šoli, med sošolci.«/(A20) /»razširile so se neke fotografije neke deklice, sama pa ji nisem znala pomagati v smislu, kako te slike odstraniti, saj ko nekaj je na spletu, tam tudi pogosto ostane.« / »...dekle poslalo fotografije fantu in so prišle na dan.«/(B17,20) /»...je prišlo dekle in povedala, da so zaokrožile njene gole fotografije, med učenci šole in okolišu.«/(C19) /» Bil je primer dekleta,

ki je poslala svoje nage fotografije svojemu fantu. Te fotografije so šle naprej masovno po šoli.«/(D31) Najbolj zaskrbljujoč del je ta, da policija pogosto ne ukrepa, zaradi slabe opredeljenosti kibernetškega nasilja v zakonodaji, kljub temu, da gre za vrsto spolnega nasilja oz. nadlegovanja. /»Tu smo poskusili preko policije a so rekli, da ne morejo nič, ker je fotografije poslala sama.«/(B21)

Ponavljale so se izjave, da bi potrebovale več izobraževanja na to temo, /» Bolj pogosta izobraževanja,...«/(A27) /» Potrebovali bi izobraževanja na teh področjih, da bi lahko mlade opremili z znanjem.«/(D38) da bi prav tako bile potrebne spremembe v zakonodaji, saj policija pogosto reče, da ne more ukrepati, saj nima zakonske podlage. /»...več podpore s strani policije in zakona.«/(A29) /»..., pa zakonodaja. Večja pomoč s strani policije«/(B24) /»Prav tako bi moral biti splet drugače reguliran, prav tako /bi morali delati na zakonodaji«/(C29)

Omenjeno je bilo tudi, da je spremembe potreben ves sistem in družba in potreba po sankcijah za kibernetške nasilneže. /»Največji premiki bi se morali zgoditi v družbi.«/(C28) /»Ves sistem je potreben spremembe.«/(D36) /»Prijaviš lahko na primer sovražni govor na spletno oko, vendar ni nekih sankcij.«/(C30)

Prav tako so omenile, da bi bilo potrebne več preventive in izobraževanja mladine in njihovih staršev, /»Imeti bi morali tudi kaj več izobraževanj za otroke in starše, da bi se znanje o varnosti na spletu podajalo naprej.«/(C31) /»Potrebne bi bilo več preventive,...« /»sodelovanje z raznimi neprofitnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju, saj tudi mladostniki bolj sodelujejo in več odnesejo od kakšnega predavanja, ki ga vodijo mladi.«/(D40,42) zaradi prikritosti samega dogajanja svetovalna služba pogosto le "gasi požare", ko zadeve že povsem uidejo izpod nadzora, saj šele takrat pride do njih. /»Kibernetško nasilje je bolj prikrito,...«/(A18) /»Večja prikritost,...«/(B12) /»Prikritost in pa to, da zanj ne vemo, dokler mladostnik sam ne pristopi do nas.«/(C13)

Omenjeno je bilo tudi, da bi morda rabile več podpore s strani tehnološko bolj podkovane osebj, saj kdaj res ne vedo, kaj sploh lahko storijo, da zaustavijo to vrsto nasilja. /»Potrebovali bi več podpore s strani šole, lahko je to le še večja podpora računalničarja...«/(B23) /»Prav tako je težko, saj svetovalni delavec ni tako vpet v življenja teh otrok, kot na primer profesor...«/(D39) Omenjeno je bilo tudi, da bi bilo dobro, če bi se

razprave kibernetškega nasilja večkrat pojavljale v medijih. /»..., več govora in pisanja o tem v medijih«/(A28) Prišlo je tudi do izjave, da bi se ta problem moral reševati na nacionalni ravni, saj ne zadeva le šol ampak vso družbo. /»Tega problema bi se bilo dobro lotiti reševati na nacionalni ravni.« / »Naša država mora to začeti jemati kot realen in nacionalni problem, saj se ga sedaj očitno še ne zaveda.«/(D41,43)

6. Razprava

V raziskavo so bile vključene svetovalne delavke, ki so v svetovalnih službah osnovnih šol zaposlene med 3 in 22 leti. Prav vse izprašane svetovalne delavke so se že srečale s primeri kibernetškega nasilja, kar sem tudi predvidevala že pri postavljanju hipotez.

Kot so omenile vse svetovalne delavke, se vsako leto srečujejo s to vrsto nasilja, samih primerov pa so okvirno ocenile, je nekje med 5 in 10 letno. Glede na moja pričakovanja je število primerov na leto po ocenah sodeč večje. To pa me ni močno presenetilo, saj sem zadala kar nizko število povprečja, me pa hkrati veseli, saj to pomeni, da so svetovalne službe vpletene v reševanje več primerov kibernetškega nasilja, kot sem menila pred samo raziskavo. So pa tudi same omenile, da je to verjetno manjšina dejanskih primerov, ki se zgodijo, s čimer se strinjam tudi sama. Takšno razmišljanje verjetno izhaja tudi iz lastnih izkušenj kibernetškega nasilja, ki sem jih doživela in o tem nisem govorila z nikomer v svetovalni službi, ampak sem zadevo poskusila rešiti sama ali s pomočjo prijateljev. Kot razlog za to so navedle dejstvo, da se veliko tega dogaja izven šolskega časa, kar prav tako privede do tega, da ne povedo v šoli, če pa že povedo, je to, ko ne vidijo več drugega izhoda. S tem se prav tako strinjam, saj sama nisem poročala o kibernetškem nasilju, ki sem ga doživljala, ravno iz navedenih razlogov.

Svetovalne delavke so pokazale kar nekaj znanja s področja kibernetškega nasilja, vedele so, da gre za nasilje preko spleta, so pa predvidevale, da sem spada tudi nasilje preko ostalih modernih tehnologij. Mnogo tega znanja pridobijo s pomočjo samo-učenja preko spleta in člankov, nekaj pa tudi na izobraževanjih, ki se jih lahko udeležijo. Omenile so, da se izobraževanj na to temo občasno udeležujejo, ne pa vedno, saj so nekatera samoplačniška, lahko so ob takem času, ko one ne morejo iti, so pa omenile, da nekaterih enostavno ne zanima in se jim znanje o tem ne zdi tako pomembno. Čeprav je res, da se ne počutijo povsem gotove v to, da lahko vedno pomagajo, jih to ne ustavlja, saj se skozi primere učijo kaj in kako narediti, ter nadgrajujejo svoje že pridobljeno znanje. Prav tako se je pomembno zavedati, da z razvojem tehnologije napredujejo tudi načini spletnega nasilja, kar samo učenje spremeni v konstanten spremljevalni proces dela s primeri te vrste nasilja. Tudi same so omenile, da je problem tudi v tem, da starejši z novo tehnologijo nismo odraščali, kar privede

do tega, da že starejše generacije ne vemo točno kako se zaščititi in s čim imamo opravka, posledično pa tudi ne moremo izobraziti mladine, dokler sami ne vemo več od njih.

Sam proces pomoči, ki so ga opisale, je kar podoben zgoraj zapisanemu. Dodajanje moči žrtvi je glavni del pomoči, saj so omenile, da pogosto česa drugega niti ne morejo storiti. Obstajajo možnosti prijave sovražnega govora na primer v spletno oko, kjer se tudi samoizobražujejo, vendar ni nekakšnih resnih sankcij za povzročitelja nasilja, kar nekako izniči pomen same prijave. Prav tako so v hujših primerih vse delovale na princip zagovornika, po potrebi vpletle policijo, vedno pa so informacije delile tudi s starši, da so bili seznanjeni z dogajanjem, so pa tudi pomagale pri razumevanju situacije in nadaljnji komunikaciji med otrokom in starši, če je bilo to potrebno. Prav tako v osnovni šoli brez dovoljenja staršev ne morejo opraviti prijave na policijo. Hujši primeri so bili vedno neke vrste spolno nadlegovanje, izsiljevanje ali pa pošiljanje zasebnih fotografij, ki je prav tako na nek način spolno nadlegovanje, glede na to da so to pogosto fotografije golih ali pomanjkljivo oblečenih deklet. Prav tako so bile v teh primerih vse žrtve spolnega nadlegovanja, izsiljevanja ženskega spola. Tu sama vidim veliko problematiko spolno specifičnega nasilja, ki iz pridobljenih rezultatov očitno pogosto ni rešeno, saj policija večinoma ne sodeluje zaradi slabe opredeljenosti kibernetkega nasilja v naši zakonodaji. Ko govorimo o spolno specifičnem nasilju, mi na pamet najprej pride izsek iz knjige *Nasilje nad ženskami v Sloveniji*, ki govori o spolno specifičnem nasilju:

»..., da se to (lahko) dogaja zaradi nesorazmernega posedovanja (fizične, ekonomske, politične) moči, ki jo poseduje en spol; (Leskošek in drugi, 2013)«

Iz tega stavka vidimo, da je v sferi nasilja pogosteje žrtev ženskega spola, kar se kaže tudi pri kibernetkem nasilju. Gre za neenakomerno razporeditev moči v družbi, zaradi česar je bilo v odgovorih najdeno tudi, da je za izboljšave na področju kibernetkega nasilja izjemnega pomena družbena sprememba in pa sprememba sistema države, če ne drugače skozi spremembe v zakonodaji.

Poleg velike potrebe po spremembi zakonodaje so v intervjujih svetovalne delavke omenile, da bi bilo dobro narediti kakšna izobraževanja, kjer bi tudi same sodelovale, potrebo po več izobraževanjih. Omenjeno je bilo, da bi bilo dobro tej problematiki nameniti več medijske pozornosti, saj je dokaj slabo raziskana, kar se je opazilo tudi pri iskanju same literature za diplomsko nalogo. Literatura, ki se ukvarja prav s kibernetkim nasiljem, je večinoma izdana

s strani neprofitnih organizacij, kot je na primer Tom telefon, ki je ob svoji 25 letnici izdal zbornik, ki ga je izdala Zveza prijateljev mladine Slovenija, z naslovom *Odgovori sodobnim odzivom odraščanja*, kjer naslavlja kibernetško nasilje, njegove posledice in kako se pred njim zavarovati. Večina ostalih informacij direktno o kibernetškem nasilju se nanaša v raznih člankih in spletnih straneh, preko katerih se samoizobražujejo tudi svetovalne delavke, ki so sodelovale v moji raziskavi.

Kot pomemben del bi omenila preventivo, ki jo omenjajo tudi svetovalne delavke. Pri preventivi govorimo predvsem o predhodnem izobraževanju mladine in njihovih staršev, s čimer poskušajo svetovalne delavke tako mladim kot njihovim staršem podati znanje, kako se pred tovrstnim nasiljem zaščititi in pa kam se lahko v primeru, da so žrtve tega nasilja, obrnejo po pomoč.

Pomembno se mi je zdelo tudi sodelovanje med kadri na šoli, ki so ga omenile svetovalne delavke. Omenile so sodelovanje z računalničarjem na šoli, ki opozarja na nove načine kibernetškega nasilja in kako se zaščititi pred njim, prav tako pa sodeluje kot vir informacij pri reševanju primerov kibernetškega nasilja s strani svetovalne službe. Zaslediti je tudi organiziranje izobraževanj na temo kibernetškega nasilja s strani svetovalne delavke za vse zaposlene na šoli. Sodelovanje pa je opaziti tudi v primerih, kjer "blažje" oblike kibernetškega nasilja naslavlja in rešujejo že razredniki ali drugi profesorji.

7. Sklepi in predlogi

Iz raziskave je razvidno, da kibernetško nasilje predstavlja novo obliko nasilja, ki napreduje skupaj z napredkom nove tehnologije, preko katere ta vrsta nasilja poteka. Je vrsta nasilja, ki jo spozna vsak svetovalni delavec, ki je na šoli zaposlen vsaj eno leto, kar se je dokazalo tudi v sami raziskavi. Je vrsta nasilja, ki se lahko pojavlja kjerkoli in kadarkoli, ne le v šolskem svetu in ima velik vpliv na žrtev, kot smo skozi diplomsko nalogo tudi videli.

Svetovalne delavke se do neke mere čutijo zmožne pomagati, vendar je težko, saj je sama vrsta nasilja dosti bolj skrita kot na primer medvrstniško nasilje, ki ga svetovalne delavke na šolah bolje poznajo in se z njim tudi dalj časa srečujejo. Zavedajo se, da je nenehno izobraževanje in samo-učenje na področju kibernetškega nasilja neizogibno, saj se z napredkom tehnologije tudi metode, ki jih povzročitelji nasilja uporabljajo, spreminjajo in nadgrajujejo. Sama bi tu omenila, da bi vsaj ciklično (enkrat letno/enkrat na dve leti) morala vsaka svetovalna delavka obiskati izobraževanje na tematiko kibernetškega nasilja, da bi svoje znanje sproti nadgrajevala. Seveda je nadgrajevanje znanja s pomočjo člankov, spleta in medsebojnega sodelovanja odlično, vendar menim, da je strukturirano izobraževanje boljše, saj se tisti čas, ko traja, posvečaš predvsem tej problematiki in si tako stvari boljše zapomniš. Tako tudi ne bi prišlo do rezultata, da bi svetovalna delavka za izgovor uporabila nepoznavanje tematike, saj bi osnovno znanje imel vsak.

Skozi raziskavo sem ugotovila, da je zakonodaja na tem področju zelo slabo opredeljena, kar otežuje delo svetovalne službe, saj se le v redkih in ekstremnih primerih lahko obrne na policijo in dobi dejanski odziv oz. pomoč pri reševanju. Pri manj "hudih" primerih si pomagajo predvsem z dvema spletnima portaloma, namenjenima izobraževanju in pomoči v primerih kibernetškega nasilja in to sta *safe.si* in pa *spletno oko*. Preko omenjenih portalov se svetovalne delavke tudi izobražujejo in z njihovo pomočjo organizirajo predavanja na temo kibernetškega nasilja za mladostnike in starše, lahko pa tudi za zaposlene, kar je odlično. Problem je torej predvsem v zakonodaji, saj na primer v spletno oko lahko prijaviš sovražni govor, vendar pa za to ni nekih sankcij, ki bi preprečevale ponovitev dogodka. Zaradi zakonodaje tudi policija pogosto zavrne sodelovanje v primerih kibernetškega nasilja, saj je le-to v njej slabo opredeljeno. Na tem mestu torej menim, da se mora kibernetško nasilje vključiti v kazenski zakonik naše države, z namenom bolj učinkovitega in dolgotrajnejšega reševanja primerov kibernetškega nasilja.

Sprememba zakonodaje je po mojem mnenju prvi korak k boljšemu sodelovanju svetovalnih služb in ostalih organizacij, ki se ukvarjajo s kibernetiskim nasiljem, in policijo, ki bi v primeru primerne vključitve kibernetiskega nasilja v kazenski zakonik lahko in morala sodelovati pri reševanju določenih primerov.

Menim, da bi tudi še več ozaveščanja mladine in njihovih staršev o varnosti na spletu ter tudi o nevarnostih bilo zelo pozitivno, saj bi na ta način morda velik del kibernetiskega nasilja zaustavilo. Česar ne bi zaustavili, pa bi lahko bilo lažje za reševanje, saj bi bili že mladi bolje izobraženi in bi v nekaterih primerih, kjer zadošča že morda blokiranje nasilneža, prej postopali in preprečili nadaljnje maltretiranje. To bi se lahko doseglo z izobraževanji za učence, ki bi bila organizirana enkrat letno v sklopu šolskega programa. S strani svetovalnih delavk sem pridobila informacijo, da učenci bolje spremljajo in prejemajo informacije, ko so vodene s strani študentov, ali drugih mlajših oseb, zato bi bila tu tudi možnost sodelovanja osnovnih in srednjih šol s fakultetami, kar bi bilo pozitivno za vse vpletene. Mladi bi tako pridobivali konstantno nove informacije, svetovalni delavci bi s pomočjo teh izobraževanj pridobili podporo in znanje, kako izobraziti starše, študenti, ki bi sodelovali, pa bi pridobili nova znanja o kibernetiskem nasilju.

Prav tako bi po mojem mnenju na podlagi pridobljenih podatkov bilo pomembno, da se nekaj izobraževanja o kibernetiskem nasilju preseli že na fakultete, kjer se izobražuje kader svetovalnih služb, kar bi dalo novim svetovalnim delavkam/delavcem boljšo podlago za dobro delovanje in reševanje primerov kibernetiskega nasilja v svetovalnih službah, ne le osnovnih šol ampak tudi srednjih. Razlog za to je v tem, da sem v svoji raziskavi imela pet svetovalnih delavk, ki so bile izobražene v štirih družboslovnih smereh in prav nobena ni omenila, da bi znanje o kibernetiskem nasilju pridobila že v času izobraževanja, vsaj ne direktno s strani fakultete. Glede na to, da je sam problem velik in ima veliko svojevrstnih oteževalnih okoliščin, menim, da bi bilo izjemnega pomena vsaj osnovno izobraževanje o tem, kaj to je in kako lahko pomagamo.

8. Uporabljena literatura

8.1. Literatura

1. Aničić K., Hrovat Svetičič T., Hrovat T. & Sušnik A. (2015). Nasilje nad otroki : strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
2. Constable R. (2008). The role of the School Social Worker. Chicago: Loyola University.
3. Erb H. H. (2004). Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš. Radovljica: Didaktika (zbirka Mladostniki).
4. Flis A. (2010). Nasilje in osebe, ki povzročajo nasilje – Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
5. Hinduja S. & Patchin J. W. (2015). Bullying Beyond the Schoolyard. ZDA: A SAGE Company.
6. Janežič T. (2015) Magistrsko delo: Kibernetsko nadlegovanje in zalezovanje otrok. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
7. Kowalski R. M. & Limber S. P. (2012). Psychological, Physical, and Academic Correlates of Cyberbullying and Traditional Bullying : Journal of Adolescent Health 53, S13-S20.
8. Livingstone S. (2009). Children and the internet. Cambrige, UK: Polity Press
9. Leskošek V., Antić Gaber M., Selišnik I., Filipčič K., Urek M., Matko K., Zaviršek D., Sedmak M. & Kralj A. (2013) Nasilje nad ženskami v Sloveniji. Maribor: Založba Aristej.
10. Mesec, B. (1997). Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: študijsko gradivo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
11. Mesec, B. (1998). Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
12. Mesec, B. (2007). Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo. Druga izdaja. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
13. Mesec B. (2007a) Kvalitativna metodologija: študijsko gradivo. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede, Fakulteta za socialno delo.

14. Miller T. W. (2010). *School Violence and Primary Prevention*. New York: Springer Science+Business Media.
15. Monks C.P., Mahdavi J. & Rix K. (2016). *The emergence of cyberbullying in childhood: Parent and teacher perspectives*. London: Department of Psychology. Social Work and Counselling. University of Greenwich.
16. Munc M. (2010). *Nemoč nasilja*. 1. Izdaja, Maribor: De Vesta.
17. Pušnik M., (1999). *Vrstniško nasilje v šoli*. 1. Natis, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
18. Rigby K. (2012). *Bullying Interventions in Schools: six basic approaches*. Australia and New Zeland: ACER Press.
19. Salmon S., Turner S., Taillieu T., Fortier J. & Afifi T. O. (2017). *Bullying victimization experiences among middle and high school adolescentd: Traditional bullying, discriminatory harassment, and cybervictimization: Journal of Adolescence* 63 (29-40).
20. Šelih A. (1996). *Otrokove pravice, šolska pravila in nasilje v šoli*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti.
21. Veselič Š., Horvat D. & Plaz M. (2016) *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja
22. (1981). *Socialno delo na področju vzgoje in izobraževanja*. Ljubljana: Višja šola za socialne delavce. Zapis okrogle mize.
23. Vogrinc J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
24. Vogrinc J., Krek J. (2012). *Delovanje svetovalne službe*. 1. izd, 1. natis. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
25. Zavod RS za šolstvo (2003). *Vloga šole pri zmanjševanju nasilja*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
26. Završnik A. & Sedej A. (2012). *Spletno in mobilno nadlegovanje v Sloveniji: Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana: št.63, str. 263-280.
27. Završnik A. (2013). *Kibernetsko nadlegovanje: Pojem, metode in pojavnost po svetu in v Sloveniji: Zbornik za Alenko Šelih: kazensko pravo, kriminologija, človekove pravice = Essays in honour of Alenka Šelih: criminal law, criminology, human rights*. 1. natis. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti: Pravna fakulteta: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, str. 427-448.

28. Završnik A. (2013a). Spletno in mobilno nadlegovanje: pojem, oblike, posledice in soočanje s kazenskim pravom: Zbornik zdravstvenih razprav – volume LXXIII, str. 219-252.
29. Zbornik ob 25 letnici delovanja TOM telefona (2015). Odgovori sodobnim odzivom odraščanja. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenija.

8.2. Spletni viri

1. Demirbağa B. C., Çiçekb z., Yiğitbaşç Ç., Gamze Özkana C. & Dinçerb A. (2017). The Relationship between Types of Bullying experienced by Primary School Students and Their Anxiety, State-Trait, SelfEsteem And Certain Socio-Demographic Characteristics Procedia - Social and Behavioral Sciences 237, 398 – 404,
Dostopno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042817300770>
Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi_new/neva.exe?name=ssbsj&expression=nasilje
 2. Fakulteta za družbene vede (2019). Odklikni nasilje nad ženskami: Stanje v sloveniji.
Dostopno na: <http://odklikni.enakostspolov.si/raziskave/>
 3. Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost (1999). Programske smernice: Svetovalna služba v osnovni šoli. Dostopno na:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_d_rugo/Programske_smernice_za_svetovalno_sluzbo_v_osnovni_soli.pdf
 4. Muršič M. & Brvar B. (2010). Izbor (s čustvi povezanih) ugotovitev naše raziskave, v: Znanje o čustvih za manj nasilja v šoli, str. 21-26. Dostopno na: http://nenasilje.inst-krim.si/images/docs/inst-krim_znanje-o-custvih.pdf
 5. Oliveira F. R., Almeida de Menezes T., Irffi G. & Oliveira G.R. (2017). Bullying effect on student's performance: *Economia* 19(2018), str. 57-73. Dostopno na:
<https://www.econstor.eu/handle/10419/179663>
 6. Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2000). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
 7. Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M. & Tippett, N. (2006). An Investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying. Research Brief No. RBX03-06, Unit for School and Family Studies, Goldsmiths College, University of London, London. Dostopno na:
<https://www.staffs.ac.uk/Professionals/Key-Safeguarding/e-Safety/Task-to-Finish-Group/Task-to-Finish-Group-Documentation/Cyber-Bullying---Final-Report.pdf>
 8. Tuš J., Arandjelović D. (2017). Strokovni delavci v osnovnih in srednjih šolah za mladino odrasle, šolsko leto 2015/16: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na:
<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6940>
 9. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Opis poklica: Svetovalni delavec v vzgoji in izobraževanju. (Pridobljeno: 15.5.2019;11.40) dostopno na:
https://www.ess.gov.si/ncips/cips/opisi_poklicev/opis_poklica?Kljuc=633
- Žakelj T. (2013). Nasilje med mladimi v kibernetnem prostoru: neraziskanost pojava v sloveniji: Družboslovne raziskave, št.74, str. 107-123. Dostopno na :
<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-LTZ0VHHP>

9. Priloge

VPRAŠALNIK:

Uvodni del:

- Kakšna je vaša formalna izobrazba?
- Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?

10. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?
- Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?
- Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (*okvirna ocena*)
- Če NE, zakaj menite, da je temu tako?

11. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- Kaj za vas predstavlja pojem kibernetko nasilje?
- Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?
- Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetkem nasilju?
- Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetkega nasilja?
- Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetkim nasiljem (cyberbillying)?

12. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetkega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

13. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetkega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

INTERVJU št. 1: ENA SVETOVALNA DELAVKA

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

Socialna delavka.

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

22to leto teče.

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

Da. Ne samo z otroki ampak tudi s starši. Prihajajo pa primeri v valovih. Nekaj časa je mirno, nato pa se ponovno pojavijo novi primeri. Večinoma so primeri, ki se dogajajo v popoldanskem času, kar pa se prenese tudi potem v šolo. En primer je bil, ko so otroci ustvarili Facebook skupino, kjer so nadlegovali eno sošolko. Ta primer je bil kar težek, se pa je doseglo, da se je sama stran izbrisala. Presenetljivo je bilo to, da so to stran ustvarila dekleta, ki so bila pred tem sama žrtve nasilja.

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

Vsako leto na novo. Prave ocene v vseh letih ne znam podati, je pa z napredkom tehnologije tudi samih primerov vedno več.

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

Na letni ravni bi rekla da sedaj približno 10 primerov na leto. Enkrat mesečno se srečujemo s primeri kibernetkega nasilja, zavedamo pa se da ne pride sploh vse do nas, svetovalnih delavcev.

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

Kar ne pride do nas je verjetno vzrok tudi ta, da se ta vrsta nasilja, pogosto dogaja izven šole oz. izven šolskega časa.

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

Vedno bolj se počutim kompetentno za delo na primerih kibernetkega nasilja, saj se veliko izobražujem sama, tudi z namenom, da lahko pomagam ne le učencem, ki kot žrtve te vrste nasilja pristopijo k meni, ampak tudi svojim otrokom doma.

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetkega nasilja?*

Nasilje preko spleta in telefona torej vseh novih tehnologij.

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?*

Da, vendar ni bilo obvezno ampak prostovoljno.

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetkem nasilju?*

Preko spleta največ, razni članki, tudi spletno oko je stran na katero se večkrat obrnem.

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetkega nasilja?*

Ni nekih pravih/zakonskih direktiv, zakonsko je potem tudi težko speljati zadeve, saj le govorijo, da morajo biti otroci previdni in da se morajo naučiti zaščite. Ni dovolj strogih regulativ in preverbe ozadja samega nasilja in samega nasilneža. Lahko daš oporo in izobraziš otroka za naslednjic, vendar je škoda v danem primeru s katerim mladostnik pride že narejena, pogosto ne moreš narediti nič konkretnega.

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetkim nasiljem (cyberbullying)?*

Kibernetkega nasilja je bolj prikrito, so primeri, kjer ne moreš odkriti kdo je nasilnež. Prav tako, če sami ne omenijo ne moreš vedeti, da se nasilje preko spleta ali telefona sploh dogaja, medtem ko medvrstniškega lažje zaznaš s samim opazovanjem mladostnikov med urami ipd.

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetkega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

Imeli smo primer, ko je eno dekle poslalo svoje gole fotografije, ki so nato zaokrožile po šoli, med sošolci. Ta primer je bil težak, saj razen zahteve, da se slike izbrišejo in nikakor ne

smejo pošiljati naprej, nismo mogli narediti. Dekle je bilo osramočeno in se je počutilo krivo, tako da je bilo kar hudo, vendar več kot da smo ji bili v oporo nismo mogli narediti, lahko smo le počakali, da je stvar izzvenela, saj druge pomoči ni bilo. Prav tako smo seveda delali na tem, da dekle izobrazimo o kibernetškem nasilju in ji podamo znanja za naprej, da se kaj podobnega ne bi spet zgodilo.

Prav tako so bili primeri, kjer so otroci ponarejali profile profesorjev, kar je tudi prišlo do nas. Tu smo seveda poskusili ugotoviti, kdo je bil za temi dejanji in pa kar se da hitro smo te profile prijavi, da so se odstranili.

Pri vseh primerih kibernetškega nasilja delamo na izobraževanju žrtev, smo pa letos naredili izobraževanja za učence in pa tudi starše otrok, s čimer poskušamo ozaveščati in poučiti o varnosti na spletu.

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetškega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

Bolj pogosta izobraževanja, več govora in pisanja o tem v medijih, več podpore s strani policije in zakona. Pomembno je ohranjati svetovalni/socialno delavski odnos.

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

Univerzitetna psihologinja.

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

20 let.

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

Da.

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

Ne bi vedela v vsem tem času, je pa z napredkom tehnologije seveda več tega.

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

Nekje 5 primerov na leto pride do mene. Toliko pride do mene, je pa tega verjetno veliko več.

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

Veliko se dogaja popoldan v domačem okolju in zato ne vpletajo šole.

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetko nasilje?*

Spletno nasilje preko interneta in pa preko telefona, če si to prav razlagam. Torej vsa moderna tehnologija.

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?*

Le, če sem sama izbrala to vrsto izobraževanja. Dobimo vsako leto razpise, nato pa se vsak svetovalni delavec odloči, katera so tista izobraževanja, ki ga v danem letu zanimajo. V letošnjem letu sem povabila predavateljico iz safe.si, ki je imela za ves kolektiv izobraževanje na šoli.

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetškem nasilju?*

Pozanimamo se pri našem računalničarju, ki nam pomaga, če v svetovalni službi ne poznamo česa povezanega s tehnologijo. Smo pa tudi za mlade preko safe.si organizirali izobraževanje.

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetškega nasilja?*

Slaba opredeljenost v zakonodaji, ko nekaj pride na splet, tam tudi ostane. Policijo sem enkrat sicer klicala, vendar niso znali pomagati oz. so rekli, da ne morejo pomagati. Večja prikritost, stvari pa tudi pogosto do nas pridejo dokaj pozno.

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetškim nasiljem (cyberbillying)?*

Medvrstniško nasilje je bolj opazno. Pogosto je ta vrsta nasilja na verbalnem nivoju, kar se pogosto razplete z nekakšnim opravičilom. Preko spleta je težko, čutim se tudi manj usposobljeno za pomoč v primerih kibernetškega nasilja, hkrati pa je tudi sama vrsta pomoči pri kibernetškem nasilju drugačna in pogosto nepopolna, saj se nekatere stvari ne morejo odstraniti, ko enkrat pridejo na splet.

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetškega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

Ko so zadeve na spletu je zelo težko. Včasih nisem dovolj usposobljena pomagati, zato se pogosto obrnemo na safe.si in pa spletno oko. Je pa res, da včasih ne dobimo dovolj informacij, kako pomagati. Na primer razširile so se neke fotografije neke deklice, sama pa ji nisem znala pomagati v smislu, kako te slike odstraniti, saj ko nekaj je na spletu, tam tudi pogosto ostane.

Bil je primer ko je prišlo do skrivnega fotografiranja, kjer smo vedeli za skupino, ki je bila vpletena v slikanje. Tu smo postopali s starši, ki so se strinjali z vzgojnimi ukrepi.

Še en primer je bil, kjer je dekle poslalo fotografije fantu in so prišle na dan. Tu smo poskusili preko policije a so rekli, da ne morejo nič, ker je fotografije poslala sama. Dekle je blokiralo tega fanta in smo nato delali na psihični podpori temu dekletu.

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetkega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

Potrebovali bi več podpore s strani šole, lahko je to le še večja podpora računalničarja in pa zakonodaja. Večja pomoč s strani policije in pa kakšne spremembe na področju zakonodaje bi bile super. Stvar je v tem da vsi vemo da to kar se dogaja ni v redu, vendar se težko kaj konkretno naredi, ko pa zakonsko gledano to ni vzeto kot nek prekršek.

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

Psihologinja.

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

17 let.

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

Da.

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

Kar nekaj, z napredkom tehnologije vedno več, so pa tudi razredniki zelo aktivni na tem področju.

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

Do mene pridejo načeloma bolj kompleksne zadeve, kar se tiče enostavnejših primerov jih pogosto razrešijo že razredniki. Načeloma pa en zelo hud primer, kjer vpletemo tudi policijo in pa nekaj manjših primerov.

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

Mnogo ostane skritega. Menim, da mladi pogosto o tem ne želijo govoriti. Tudi mladi včasih izgubijo zaupanje, če za pomoč že prosijo, pa se zadeva ponovi.

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetko nasilje?*

Preko spleta je to. (Povedala sem, da pod to spada tudi nasilje preko telefona)

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?*

Prav preko šole nismo imeli obveznih izobraževanj, so pa nam seveda podali informacije o možnih izobraževanjih. Ko to pregledaš, se sam odločiš na katero bi šel, tako da sem se na ta način tudi sama odločila za izobraževanje na tem področju.

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetnem nasilju?*

Splet, članki in podobno.

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetnega nasilja?*

Prikritost in pa to, da zanj ne vemo, dokler mladostnik sam ne pristopi do nas. Prav tako so lahko primeri takšni, da lahko nudimo samo psihično podporo.

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetnim nasiljem (cyberbullying)?*

Velikokrat kdo reče: »pa saj če se ni zgodilo v šoli, potem ni naš problem«, meni pa se to zdi zelo pomembno, saj vem, da se nerešene stvari mladim tako kopičijo in to je naša stvar, saj gre za dobrobit otroka. Menim da vse, kar ima veze z odnosi na šoli, kar pa je tudi kibernetno nasilje, je stvar, ki je potrebna naše obravnave.

To je velika razlika, saj medgeneracijskega nasilja izven šole verjetno ne bi reševali mi, tudi če bi bilo med našimi učenci. Razlog je ta, da tako vrsto nasilja pogosto zaznajo starši in jo rešujejo doma. Pri kibernetnem nasilju starši pogosto prav tako ne znajo pomagati ali pa sploh ne vedo da se dogaja.

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetnega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

En primer, ki je bil hujši, je bil ta, ko je prišlo dekle in povedalo, da so zaokrožile njene gole fotografije med učenci šole in okolišu. Po tem se je ugotovilo, da je tu prisotno izsiljevanje, češ da če z njim ne bo imela spolnih odnosov, bo te slike širil še naprej. Problem je bil, da mama deklice tega ni vzela zelo resno, dekle pa je bilo v hudi stiski in ni želela več v šolo, prav tako je prišlo do samopoškodovanja.

Z mamino pomočjo je deklica prišla v šolo, sama pa sem razrednikom pripravila predstavitev za med razredno uro, da bi mlade poučili o tem kako tudi beseda in širjenje vse bit nekoga drugega lahko prizadene. Tako smo dosegli, da so se slike izbrisale.

Z dekletom sem imela dolg pogovor. Po samem predavanju se je zadeva na šoli umirila. Po tem je prišla in povedala da jo ta fant izsiljuje. Prijava je šla na policijo, izvedelo pa se je, da je šlo za lažni profil, za katerim se je skrivala oseba, ki je že imela težave z zakonom. To je potem šlo na sodišče, dekle pa je normalno hodilo v šolo in so se zadeve izboljšale.

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetkega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

Največji premiki bi se morali zgoditi v družbi. Prav tako bi moral biti splet drugače reguliran, prav tako bi morali delati na zakonodaji. Prijaviš lahko na primer sovražni govor na spletno oko, vendar ni nekih sankcij. Imeti bi morali tudi kaj več izobraževanj za otroke in starše, da bi se znanje o varnosti na spletu podajalo naprej.

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

A: Profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike,

B: Socialna pedagoginja

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

2 leti in pol v svetovalni službi.

3 do 4 leta v svetovalni službi.

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetškega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetško nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

A: Da, vendar smo sedaj kar nekaj tega preprečili s prepovedno uporabe telefonov v šoli.

B: Pogosto kibernetško nasilje, s katerim so prišli otroci k nam, ni bilo to, ki se je dogajalo v času šole ampak izven le-te.

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

A: Med 10 in 15 do sedaj.

B: Glede na to, koliko je tega na leto, nekje do 20 primerov.

- *Koliko primerov kibernetškega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

A in B: Na letni ravni nekje 5 primerov letno.

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

B: Mi smo prisotni na matični enoti, tako da izven matične enote za to velikokrat poskrbijo razredniki.

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetškega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetško nasilje?*

B: Poseganje v integriteto posameznika na način, ki temu posamezniku ne odgovarja. Gre za kršenje pravic posameznika.

A: Kar žrtev negativno zaznamuje!

B: Tako ja. Kibernetsko pa jemljem vse kar je preko spleta, telefona, preko družbenih omrežij. Če gremo bolj na primere je tudi na primer starejši moški, ki se pretvarja, da je nekdo drug in se pogovarja z mladostniki na neprimeren način. Primerov tega je veliko, tudi širjenje kakšnih golih fotografij koga drugega in podobno je vse kibernetško nasilje.

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetškega nasilja?*

A: Da, ampak ni obvezno. Vsako leto pridobiš razpise izobraževanj in se lahko sam odločiš na katera bi šel, ter se dogovoriš. Safe.si pa ponujajo izobraževanja tako za svetovalne delavce, starše, otroke itd.

B: Ni tako, da bi na tem področju izobraževali na nacionalni ravni ampak se moraš več ali manj pozanimati sam. Mene je presenetilo, ko sem pridobila informacijo, da svetovalna delavka ne zna ukrepati v primeru kibernetškega nasilja, saj ga ne razume in ne ve kako pomagati. To me je kar šokiralo, saj se pričakuje, da kot svetovalni delavec o tem nekaj veš.

A: Stvar je v tem, da možnosti izobraževanja so, vendar se moraš sam odločiti, da se o neki stvari želiš izobraziti. Zato je tudi pomembno, da sam širiš svoje znanje. Je pa tudi dostikrat samoplačniško, tako da je na koncu dneva res odvisno od vsakega posameznika.

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetškem nasilju?*

A in B: Predvsem samoizobraževanje tu veliko pomeni.

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetškega nasilja?*

A: Travme, ki zaradi tega pri mladih nastanejo, kar privede tudi do potrebe po drugačni obravnavi, kjer delamo na njihovi samopodobi ipd. torej psihološka obravnava.

B: Jaz menim, da je velik problem v skritosti storilca, lažja je manipulacija, zadeve pa je težje preprečevati, saj so otroci veliko "priklopljeni", ne moremo pa imeti popolnega nadzora. Saj popoln nadzor ni možen niti pri medvrstniškem nasilju, vendar ga opazimo hitreje. Kibernetsko je veliko bolj prikrito.

A: Moj nasvet je tudi, da je pomembno vedeti, se pozanimati, kaj sploh otroci uporabljajo, da sploh vemo pred čim jih je treba učiti zaščite oz. o katerih nevarnostih je mlade treba poučiti, ko pride do spleta in družbenih omrežij.

B: Velik problem je tudi, da starejši nismo s tem odraščali in tudi mi ne vemo, kakšni so vsi možni problemi oz. nevarnosti na spletu in telefonu. Težko je, ker nas tehnologija prehiteva in mladi so v centru tega, je to del njihovega življenja. Tu je vprašanje če sploh odrasli znamo varno uporabljati tehnologijo.

A: Zato smo pri nas s prepovedjo uporabe telefonov v šoli malo zajezili to vrsto nasilja, vsaj v času pouka, saj je veliko tudi drugih področij, ki potrebujejo našo pozornost. Tako smo nekoliko ublažili samo kibernetško nasilje, hkrati pa še vedno mlade izobražujemo o tem, da bi se izven šole vseeno znali zaščititi.

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetškim nasiljem (cyberbullying)?*

A in B: Predvsem opaznost samega nasilja in pa poznavanje ene in druge vrste nasilja. Kibernetško nasilje je bolj prikrito in ga je težje zaznati, pogosto pa tudi težje razrešiti.

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetškega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

A: Bil je primer dekleta, ki je poslala svoje nage fotografije svojemu fantu. Te fotografije so šle naprej masovno po šoli. Smo obvestili starše, svetovali smo nadaljnjo prijavo, vendar tu starši niso želeli ukrepati dalje. Slike so se prvotno poslale nekomu izven šole, zato tudi tu nismo mogli kaj dosti. Brez dovoljenja staršev pa tudi nismo mogli izvesti prijave ali kako drugače urgirati naprej.

B: Jaz se spomnim ene bolj interne zadeve. Šlo je za dekle, ki je po izgubi enega od staršev v skupinskem pogovoru preko ene od aplikacij postala verbalno nasilna. Ena izmed deklet je s tem prišla k svetovalni službi, kjer se je zadeva reševala tako, da se je vsem vključenim v pogovor dalo prostor to razrešiti v živo s pogovorom ob prisotnosti ene svetovalne delavke. Ta situacija se je s tem pogovorom tudi lepo razrešila.

Splošno je pomembno, da si vzamemo čas za reševanje primerov kibernetškega nasilja, vedno smo vključili tudi starše. Skrajno je prijava na policijo. Brez dovoljenja staršev pa seveda sami ne moremo ukrepati v pravnem smislu.

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetškega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

A: Ves sistem je potreben spremembe. Potrebno bi bilo narediti neko selekcijo oz. zagotoviti, da se zaposluje osebe, ki so motivirane za delo na področju svetovalne službe. Potrebovali bi izobraževanja na teh področjih, da bi lahko mlade opremili z znanjem.

B: Potrebno je zavedanje, da je ta vrsta nasilja problem celotne družbe in zato tudi šole.

A: Prav tako je težko, saj svetovalni delavec ni tako vpet v življenja teh otrok kot na primer profesor, ko pa pride do krize pa se pričakuje, da bo povsem vpet v reševanje problema in bo točno vedel kaj narediti.

B: Potrebne bi bilo več preventive, ne pa da svetovalna služba le "gasi požare". Tega problema bi se bilo dobro lotiti na nacionalni ravni. Treba pa je narediti to na tak način, da se svetovalnim delavcem omogoči poznavanje, prav tako pa bi bilo dobro sodelovanje z različnimi neprofitnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju, saj tudi mladostniki bolj sodelujejo in več odnesejo od kakšnega predavanja, ki ga vodijo mladi. Saj to sodelovanje obstaja, vendar ne na takšni ravni, da bi bilo povsod.

A: Naša država mora to začeti jemati kot realen in nacionalni problem, saj se ga sedaj očitno še ne zaveda.

DOLOČITEV ENOT KODIRANJA

INTERVJU št. 1: *ENA SVETOVALNA DELAVKA (A)*

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

Socialna delavka./ (A1)

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

22to leto teče./ (A2)

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

Da. Ne samo z otroki ampak tudi s starši./ (A3) Prihajajo pa primeri v valovih. Nekaj časa je mirno, nato pa se ponovno pojavijo novi primeri. Večinoma so primeri, ki se dogajajo v popoldanskem času, kar pa se prenese tudi potem v šolo. En primer je bil, ko so otroci ustvarili Facebook skupino, kjer so nadlegovali eno sošolko./ (A4) Ta primer je bil kar težek, se pa je doseglo, da se je sama stran izbrisala./ (A5) Presenetljivo je bilo to, da so to stran ustvarila dekleta, ki so bila pred tem sama žrtve nasilja./ (A6)

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

Vsako leto na novo. Prave ocene v vseh letih ne znam podati, je pa z napredkom tehnologije tudi samih primerov vedno več./ (A7)

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

Na letni ravni bi rekla, da sedaj približno 10 primerov na leto. Enkrat mesečno se srečujemo s primeri kibernetkega nasilja,/ (A8) zavedamo pa se da ne pride sploh vse do nas, / (A9) svetovalnih delavcev.

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

Kar ne pride do nas je verjetno vzrok tudi ta, da se ta vrsta nasilja, pogosto dogaja izven šole oz. izven šolskega časa./ (A10)

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

Vedno bolj se počutim kompetentno za delo na primerih kibernetkega nasilja, saj se veliko izobražujem sama, / (A11) tudi z namenom, da lahko pomagam ne le učencem, ki kot žrtve te vrste nasilja pristopijo k meni, ampak tudi svojim otrokom doma.

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetkega nasilja?*

Nasilje preko spleta in telefona torej vseh novih tehnologij./ (A12)

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?*

Da, vendar ni bilo obvezno ampak prostovoljno./ (A13)

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetkem nasilju?*

Preko spleta največ, razni članki, tudi spletno oko je stran na katero se večkrat obrnem./ (A14)

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetkega nasilja?*

Ni nekih pravih/zakonskih direktiv, zakonsko je potem tudi težko speljati zadeve./ (A15) saj le govorijo, da morajo biti otroci previdni in da se morajo naučiti zaščite. Ni dovolj strogih regulativ in preverbe ozadja samega nasilja in samega nasilneža. Lahko daš oporo in izobraziš otroka za naslednjic./ (A16) vendar je škoda v danem primeru s katerim mladostnik pride že narejena, pogosto ne moreš narediti nič konkretnega./ (A17)

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetkim nasiljem (cyberbillying)?*

Kibernetkega nasilja je bolj prikrito./ (A18) so primeri, kjer ne moreš odkriti kdo je nasilnež./ (A19) Prav tako, če sami ne omenijo ne moreš vedeti, da se nasilje preko spleta ali telefona sploh dogaja, medtem ko medvrstniškega lažje zaznaš s samim opazovanjem mladostnikov med urami ipd.

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetkega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

Imeli smo primer, ko je eno /dekle poslalo svoje gole fotografije, ki so nato zaokrožile po šoli, med sošolci./ (A20) Ta primer je bil težak, saj /razen zahteve, da se slike izbrišejo in nikakor ne smejo pošiljati naprej, nismo mogli narediti./ (A21) Dekle je bilo osramočeno in se je počutila krivo, tako da je bilo kar hudo, vendar več kot da mo ji bili v oporo nismo mogli narediti, lahko smo le počakali, da je stvar izzvenela, saj druge pomoči ni bilo. Prav tako smo seveda delali na tem, da /dekle izobrazimo o kibernetnem nasilju in ji podamo znanja za naprej, da se kaj podobnega ne bi spet zgodilo./ (A22)

Prav tako so bili primeri, kjer so /otroci ponarejali profile profesorjev./ (A23) kar je tudi prišlo do nas. Tu smo seveda /poskusili ugotoviti, kdo je bil za temi dejanji in pa kar se da hitro smo te profile prijavili, da so se odstranili./ (A24)

Pri vseh primerih kibernetkega nasilja delamo na izobraževanju žrtev./ (A25) /smo pa letos naredili izobraževanja za učence in pa tudi starše otrok./ (A26) s čemer poskušamo ozaveščati in poučiti o varnosti na spletu.

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetkega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

Bolj pogosta izobraževanja./ (27) več govora in pisanja o tem v medijih./ (A28) več podpore s strani policije in zakona./ (A29) Pomembno je ohranjati svetovalni/socialno delavski odnos.

INTERVJU št. 2: ENA SVETOVALNA DELAVKA (B)

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

Univerzitetna psihologinja./ (B1)

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

20 let./ (B2)

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

Da.

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

Ne bi vedela v vsem tem času, je pa /z napredkom tehnologije seveda več tega./ (B3)

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

/Nekje 5 primerov na leto pride do mene. / (B4) Toliko pride do mene, je pa tega verjetno veliko več.

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

Veliko se dogaja popoldan v domačem okolju in zato ne vpletajo šole./ (B5)

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetko nasilje?*

Spletno nasilje preko interneta in pa preko telefona, če si to prav razlagam./ (B6) Torej vsa moderna tehnologija.

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?*

Le, če sem sama izbrala to vrsto izobraževanja./ (B7) Dobimo vsako leto razpise, nato pa se vsak svetovalni delavec odloči, katera so tista izobraževanja, ki ga v danem letu

zanimajo./ (B8) V letošnjem letu sem povabila predavateljico iz safe.si, ki je imela za ves kolektiv izobraževanje na šoli./ (B9)

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetnem nasilju?*

Pozanimamo se pri našem računalničarju./ (B10) ki nam pomaga, če v svetovalni službi ne poznamo česa povezanega s tehnologijo. Smo pa tudi za mlade preko safe.si organizirali izobraževanje.

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetnega nasilja?*

Slaba opredeljenost v zakonodaji./ (B11) ko nekaj pride na splet, tam tudi ostane. Policijo sem enkrat sicer klicala, vendar niso znali pomagati oz. so rekli, da ne morejo pomagati. /Večja prikritost./ (B12) stvari pa tudi pogosto do nas pridejo dokaj pozno./ (B13)

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetnim nasiljem (cyberbullying)?*

Medvrstniško nasilje je bolj opazno. Pogosto je ta vrsta nasilja na verbalnem nivoju, kar se pogosto razplete z nekakšnim opravičilom. Preko spleta je težko, /čutim se tudi manj usposobljeno za pomoč v primerih kibernetnega nasilja./ (B14) hkrati pa je tudi sama /vrsta pomoči pri kibernetnem nasilju drugačna in pogosto nepopolna, saj se nekatere stvari ne morejo odstraniti, ko enkrat pridejo na splet./ (B15)

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetnega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

Ko so zadeve na spletu, je zelo težko. /Včasih nisem dovolj usposobljena pomagati, zato se pogosto obrnemo na safe.si in pa spletno oko./ (B16) Je pa res, da včasih ne dobimo dovolj informacij, kako pomagati. Na primer /razširile so se neke fotografije neke deklice, sama pa ji nisem znala pomagati v smislu, kako te slike odstraniti, saj ko nekaj je na spletu, tam tudi pogosto ostane./ (B17)

Bil je primer, ko /je prišlo do skrivnega fotografiranja, kjer smo vedeli za skupino, ki je bila vpletena v slikanje./ (B18) Tu smo postopali s starši, ki so se strinjali z vzgojnimi ukrepi./ (B19)

Še en primer je bil, kjer je /dekle poslalo fotografije fantu in so prišle na dan./ (B20) Tu smo poskusili preko policije, a so rekli, da ne morejo nič, ker je fotografije poslala sama./ (B21) Dekle je blokiralo tega fanta in smo nato delali na psihični podpori temu dekletu./ (B22)

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetkega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

Potrebovali bi več podpore s strani šole, lahko je to le še večja podpora računalničarja/(B23) in /pa zakonodaja. Večja pomoč s strani policije/(B24) in pa kakšne spremembe na področju zakonodaje bi bile super. Stvar je v tem, da vsi vemo, da to kar se dogaja ni v redu, vendar se težko kaj konkretno naredi, ko pa zakonsko gledano to ni vzeto kot nek prekršek.

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

Psihologinja./(C1)

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

17 let./(C2)

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

Da.

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

Kar nekaj, z napredkom tehnologije vedno več./(C3) so pa tudi razredniki zelo aktivni na tem področju./(C4)

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

Do mene pridejo načeloma bolj kompleksne zadeve, kar se tiče enostavnejših primerov jih pogosto razrešijo že razredniki. /Načeloma pa en zelo hud primer/(C5), kjer vpletemo tudi policijo in pa /nekaj manjših primerov./(C6)

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

Mnogo ostane skritega./ Menim, da mladi pogosto o tem ne želijo govoriti. Tudi mladi včasih izgubijo zaupanje, če za pomoč že prosijo, pa se zadeva ponovi./(C7)

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetko nasilje?*

Preko spleta je to./(C8) (Povedala sem, da pod to spada tudi nasilje preko telefona)

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetkega nasilja?*

Prav preko šole nismo imeli obveznih izobraževanj,/(C9) so pa nam seveda podali informacije o možnih izobraževanjih./(C10) Ko to pregledaš, se sam odločiš na katero bi šel, tako da sem se na ta način /tudi sama odločila za izobraževanje na tem področju./(C11)

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetkem nasilju?*

Splet, članki in podobno./(C12)

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetkega nasilja?*

Prikritost in pa to, da zanj ne vemo, dokler mladostnik sam ne pristopi do nas./(C13) Prav tako so lahko primeri takšni, da lahko nudimo samo psihično podporo./(C14)

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetkim nasiljem (cyberbillying)?*

Velikokrat kdo reče: »pa /saj če se ni zgodilo v šoli potem ni naš problem«,/(C15) meni pa se to zdi zelo pomembno, saj vem, da se nerešene stvari mladim tako kopičijo in to je naša stvar, saj /gre za dobrobit otroka./(C16) Menim da vse, /kar ima veze z odnosi na šoli, kar pa je tudi kibernetko nasilje, je stvar, ki je potrebna naše obravnave./(C17)

To je velika razlika, saj medgeneracijskega nasilja izven šole verjetno ne bi reševali mi, tudi če bi bilo med našimi učenci. Razlog je ta, da tako vrsto nasilja pogosto zaznajo starši in jo rešujejo doma. /Pri kibernetkem nasilju starši pogosto prav tako ne znajo pomagati ali pa sploh ne vedo da se dogaja./(C18)

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetkega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

En primer, ki je bil hujši, je bil ta, ko /je prišlo dekle in povedalo, da so zaokrožile njene gole fotografije med učenci šole in okolišu./(C19) Po tem se je ugotovilo, da je tu /prisotno izsiljevanje, češ da če z njim ne bo imela spolnih odnosov, bo te slike širil še naprej./(C20) Problem je bil, da /mama deklice tega ni vzela zelo resno, dekle pa je bilo v hudi stiski in ni želelo več v šolo, prav tako je prišlo do samopoškodovanja./(C21)

/Z mamino pomočjo je deklica prišla v šolo./ (C22) sama pa /sem razrednikom pripravila predstavitev za med razredno uro, da bi mlade poučili o tem kako tudi beseda in širjenje vse bit nekoga drugega lahko prizadene./ (C23) /Tako smo dosegli, da so se slike izbrisale./ (C24) Z dekletom sem imela dolg pogovor. Po samem predavanju se je zadeva na šoli umirila. Po tem je prišla in /povedala da jo ta fant izsiljuje./ (C25) /Prijava je šla na policijo, izvedelo pa se je, da je šlo za lažni profil, za katerim se je skrivala oseba, ki je že imela težave z zakonom./ (C26) To je potem šlo na sodišče, dekleta pa je normalno hodilo v šolo in so se zadeve izboljšale./ (C27)

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetkega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

Največji premiki bi se morali zgoditi v družbi./ (C28) Prav tako bi moral biti splet drugače reguliran, prav tako /bi morali delati na zakonodaji./ (C29) /Prijaviš lahko na primer sovražni govor na spletno oko, vendar ni nekih sankcij./ (C30) /Imeti bi morali tudi kaj več izobraževanj za otroke in starše, da bi se znanje o varnosti na spletu podajalo naprej./ (C31)

INTERVJU št. 4: DVE SVETOVALNI DELAVKI (D)

Uvodni del:

- *Kakšna je vaša formalna izobrazba?*

A: Profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike./ (D1)

B: Socialna pedagoginja./ (D2)

- *Koliko časa že delate v svetovalni službi osnovne šole?*

2 leti in pol v svetovalni službi./ (D3)

3 do 4 leta v svetovalni službi./ (D4)

1. Kako pogosto se srečujete s primeri kibernetkega nasilja?

- *Ste že delali na primeru, kjer je šlo za kibernetko nasilje v času vašega delovanja na šoli?*

A: Da, vendar smo sedaj /kar nekaj tega preprečili s prepovedno uporabe telefonov v šoli./ (D5)

B: /Pogosto kibernetko nasilje s katerim so prišli otroci k nam ni bilo to, ki se je dogajalo v času šole alpak izven le-te./ (D6)

- *Če DA, približno koliko takšnih primerov ste spoznali?*

A: Med 10 in 15 do sedaj./ (D7)

B: Glede na to koliko je tega na leto nekje do 20 primerov./ (D8)

- *Koliko primerov kibernetkega nasilja srečate na letni ravni? (okvirna ocena)*

A in B: Na letni ravni nekje 5 primerov letno./ (D9)

- *Če NE, zakaj menite, da je temu tako?*

B: Mi smo prisotni na matični enoti, tako da /izven matične enote za to velikokrat poskrbijo razredniki./ (D10)

2. Ali menite, da ste dobro opremljeni z znanjem in poznavanjem kibernetkega nasilja ter kje ste znanja pridobili?

- *Kaj za vas predstavlja pojem kibernetko nasilje?*

B: Poseganje v integriteto posameznika na način, ki temu posamezniku ne odgovarja./ (D11)

Gre za kršenje pravic posameznika./ (D12)

A: Kar žrtev negativno zaznamuje!/(D13)

B: Tako ja. /Kibernetsko pa jemljem vse, kar je preko spleta, telefona, preko družbenih omrežij/(D14). /Če gremo bolj na primere je tudi na primer starejši moški, ki se pretvarja, da je nekdo drug in se pogovarja z mladostniki na neprimeren način. Primerov tega je veliko, tudi širjenje kakšnih golih fotografij koga drugega in podobno je vse kibernetško nasilje./ (D15)

- *Ali ste se tekom svojega delovanja na osnovni šoli udeležili kakšnih izobraževanj na temo kibernetškega nasilja?*

A: Da, ampak ni obvezno./ (D16) Vsako leto pridobiš razpise izobraževanj in se lahko sam odločiš na katera bi šel, ter se dogovoriš. /Safe.si pa ponujajo izobraževanja tako za svetovalne delavce, starše, otroke itd./ (D17)

B: /Ni tako, da bi na tem področju izobraževali na nacionalni ravni, ampak se moraš več ali manj pozanimati sam./ (D18) Mene je presenetilo, ko /sem pridobila informacijo, da svetovalna delavka ne zna ukrepati v primeru kibernetškega nasilja, saj ga ne razume in ne ve kako pomagati./ (D19) To me je kar šokiralo, saj se pričakuje, da kot svetovalni delavec o tem nekaj veš.

A: Stvar je v tem, da možnosti izobraževanja so, vendar se moraš sam odločiti, da se o neki stvari želiš izobraziti./ (D20) Zato je tudi pomembno, da sam širiš svoje znanje. /Je pa tudi dostikrat samoplačniško./ (D21) tako da je na koncu dneva res odvisno od vsakega posameznika.

- *Kje, izven izobraževanj v sklopu zaposlitve, ste še pridobili znanje o kibernetškem nasilju?*

A in B: Predvsem samoizobraževanje tu veliko pomeni./ (D22)

- *Kakšne so po vašem mnenju problematike kibernetškega nasilja?*

A: Travme, ki zaradi tega pri mladih nastanejo,/ (D23) kar privede tudi do potrebe po /drugačni obravnavi, kjer delamo na njihovi samopodobi ipd. torej psihološka obravnava./ (D24)

B: Jaz menim, da je velik problem v skritosti storilca, lažja je manipulacija, zadeve pa je težje preprečevati, saj so otroci veliko "priklopljeni", ne moremo pa imeti popolnega nadzora./(25) Saj popoln nadzor ni možen niti pri medvrstniškem nasilju, vendar ga opazimo hitreje. Kibernetsko je veliko bolj prikrito.

A: Moj nasvet je tudi, da je /pomembno vedeti, se pozanimati, kaj sploh otroci uporabljajo, da sploh vemo pred čim jih je treba učiti zaščite oz. o katerih nevarnostih je mlade treba poučiti ko pride do spleta in družbenih omrežij./(D26)

B: Velik problem je tudi, da/ starejši nismo s tem odraščali in tudi mi ne vemo kakšni so vsi možni problemi oz. nevarnosti na spletu in telefonu./(D27) /Težko je, ker nas tehnologija prehiteva in mladi so v centru tega, je to del njihovega življenja./(D28) Tu je vprašanje če sploh odrasli znamo varno uporabljati tehnologijo.

A: Zato smo pri nas s prepovedjo uporabe telefonov v šoli malo zajezili to vrsto nasilja, vsaj v času pouka./(D29) saj je veliko tudi drugih področij, ki potrebujejo našo pozornost. Tako smo nekoliko ublažili samo kibernetsko nasilje, hkrati pa še /vedno mlade izobražujemo o tem, da bi se izven šole vseeno znali zaščititi./(D30)

- *Katere so za vas glavne razlike med medvrstniškim nasiljem (bullying) in kibernetskim nasiljem (cyberbullying)?*

A in B: Predvsem opaznost samega nasilja in pa poznavanje ene in druge vrste nasilja. Kibernetsko nasilje je bolj prikrito in ga je težje zaznati, pogosto pa tudi težje razrešiti.

3. Kako ste/bi postopale v primeru kibernetskega nasilja? (uporabljeni koraki, metode...)

A: Bil je primer dekleta, ki je poslala svoje nage fotografije svojemu fantu. Te fotografije so šle naprej masovno po šoli./(D31) /Smo obvestili starše, svetovali smo nadaljnjo prijavo, vendar tu starši niso želeli ukrepati dalje./(D32) Slike so se prvotno poslale nekemu izven šole, zato tudi tu nismo mogli kaj dosti. Brez dovoljenja staršev pa tudi nismo mogli izvesti prijave ali kako drugače urgirati naprej.

B: Jaz se spomnim ene bolj interne zadeve. Šlo se je za /dekle, ki je po izgubi enega od staršev, v skupinskem pogovoru preko ene od aplikacij postala verbalno nasilna./(D33) Ena

izmed deklet je s tem prišla k svetovalni službi, kjer se je zadeva reševala tako, da se je /vsem vključenim v pogovor dalo prostor to razrešiti v živo s pogovorom ob prisotnosti ene svetovalne delavke./ (D34) Ta situacija se je s tem pogovorom tudi lepo razrešila.

Splošno je pomembno, da si /vzamemo čas za reševanje primerov kibernetškega nasilja, vedno smo vključili tudi starše. Skrajno je prijava na policijo./ (D35) Brez dovoljenja staršev pa seveda sami ne moremo ukrepati v pravnem smislu.

4. Kaj bi kot socialna delavka/socialni delavec potrebovali, da še lažje in bolj učinkovito reševali problematiko kibernetškega nasilja? (npr. izobraževanja, sestavljanje izobraževanj za učence in medsebojno predajanje znanja...)

A: Ves sistem je potreben spremembe./ (D36) Potrebno bi bilo /narediti neko selekcijo oz. zagotoviti, da se zaposluje osebe, ki so motivirane za delo na področju svetovalne službe./ (D37) /Potrebovali bi izobraževanja na teh področjih, da bi lahko mlade opremili z znanjem./ (D38)

B: Potrebno je zavedanje, da je ta vrsta nasilja problem celotne družbe in zato tudi šole.

A: Prav tako je težko, saj /svetovalni delavec ni tako vpet v življenja teh otrok kot na primer profesor./ (D39) ko pa pride do krize pa se pričakuje, da bo povsem vpet v reševanje problema in bo točno vedel kaj narediti.

B: Potrebne bi bilo več preventive./ (D40) ne pa da svetovalna služba le "gasi požare". /Tega problema bi se bilo dobro lotiti reševati na nacionalni ravni./ (D41) Treba pa je narediti to na tak način, da se svetovalnim delavcem omogoči poznavanje, prav tako pa bi bilo dobro /sodelovanje z različnimi neprofitnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju./ (D42) saj tudi mladostniki bolj sodelujejo in več odnesejo od kakšnega predavanja, ki ga vodijo mladi. Saj to sodelovanje obstaja, vendar ne na takšni ravni, da bi bilo povsod.

A: Naša država mora to začeti jemati kot realen in nacionalni problem, saj se ga sedaj očitno še ne zaveda./ (D43)

A

Zaporedna številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
1	»Socialna delavka«	Diplomirana socialna delavka	Izobrazba	Svetovalna služba
2	»Dvaindvajseto leto teče«	Dvaindvajset let	Obdobje dela	Svetovalna služba
3	»Ne samo z otroki ampak tudi starši.«	Delo z mladostniki in starši	Način dela	Kibernetsko nasilje
4	»...primer je bil, ko so otroci ustvarili Facebook skupino, kjer so nadlegovali eno sošolko«	Medvrstniško kibernetsko nadlegovanje	Primer	Kibernetsko nasilje
5	»...se pa je doseglo, da se je sama stran izbrisala.«	Stran izbrisana	Doseženi cilji	Kibernetsko nasilje
6	»...to stran ustvarila dekleta, ki so bile pred tem same žrtve nasilja.«	Dekleta, ki so bila prej same žrtve	Povzročitelji	Kibernetsko nasilje
7	»...z napredkom	Več primerov z	Pogostost	Kibernetsko

	<i>tehnologije tudi samih primerov vedno več«</i>	napredkom		nasilje
8	<i>»Enkrat mesečno se srečujemo s primeri kibernetkega nasilja«</i>	Enkrat mesečno	Pogostost	Kibernetško nasilje
9	<i>»...zavedamo pa se, da ne pride sploh vse do nas«</i>	Ne pride vse do nas	Problemi pri reševanju	Kibernetško nasilje
10	<i>»...ta vrsta nasilja, pogosto dogaja izven šole oz. izven šolskega časa«</i>	Dogajanje izven šole	Problemi pri reševanju	Kibernetško nasilje
11	<i>»Vedno bolj se počutim kompetentno za delo na primerih kibernetkega nasilja, saj se veliko izobražujem sama«</i>	Samoizobraževanje o kibernetkem nasilju	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
12	<i>»Nasilje preko spleta in telefona torej vseh novih«</i>	Nasilje preko vseh novih tehnologij	Poznavanje teme	Svetovalna služba

	<i>tehnologij«</i>			
13	<i>»Da, vendar ni bilo obvezno, ampak prostovoljno (izobraževanje)«</i>	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
14	<i>»Preko spleta največ, razni članki, tudi spletno oko je stran na katero se večkrat obrnem«</i>	Splet, članki	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
15	<i>»Ni nekih pravih/zakonskih direktiv, zakonsko je potem tudi težko speljati zadeve«</i>	Ni primernih zakonskih direktiv	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
16	<i>»Lahko daš oporo in izobraziš otroka za naslednjič«</i>	Podpora in izobraževanje žrtve	Način dela	Kibernetsko nasilje
17	<i>»...pogosto ne moreš narediti nič konkretnega«</i>	Občutki nemoči svetovalne službe	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
18	<i>»Kibernetsko nasilje je bolj prikrito«</i>	Prikritost	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje

19	<i>»so primeri, kjer ne moreš odkriti kdo je nasilnež«</i>	Anonimnost nasilneža	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
20	<i>»...dekle poslalo svoje gole fotografije, ki so nato zaokrožile po šoli, med sošolci.«</i>	Pošiljanje in širjenje fotografij	Primer	Kibernetsko nasilje
21	<i>»...razen zahteve, da se slike izbrišejo in nikakor ne smejo pošiljati naprej, nismo mogli narediti.«</i>	Občutni nemoči svetovalne službe	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
22	<i>»...dekle izobrazimo o kibernetiskem nasilju in ji podamo znanja za naprej, da se kaj podobnega ne bi spet zgodilo«</i>	Podpora in izobraževanje žrtve	Način dela	Kibernetsko nasilje
23	<i>»...otroci ponarejali profile profesorjev.«</i>	Ponarejanje profilov profesorjev	Primer	Kibernetsko nasilje
24	<i>»...poskusili smo ugotoviti, kdo je</i>	Raziskovanje vpletenih in	Način dela	Kibernetsko

	<i>bil za temi dejanji in pa kar se da hitro smo te profile prijavili, da so se odstranili.«</i>	razreševanje primera		nasilje
25	<i>»Pri vseh primerih kibernetkega nasilja delamo na izobraževanju žrtev«</i>	Podpora in izobraževanje žrtev	Način dela	Kibernetško nasilje
26	<i>»...letos naredili izobraževanja za učence in pa tudi starše otrok,«</i>	Delo z mladostniki in starši	Načini dela	Kibernetško nasilje
27	<i>»Bolj pogosta izobraževanja«</i>	Izobraževanja	Potrebe	Svetovalna služba
28	<i>»...več govora in pisanja o tem v medijih«</i>	Več medijske pozornosti kibernetškemu nasilju	Potrebe	Svetovalna služba
29	<i>»...več podpore s strani policije in zakona«</i>	Podpora zakona in/ali policije	Potrebe	Svetovalna služba

B

Zaporedna številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
1	<i>»Univerzitetna psihologinja.«</i>	Univerzitetna psihologinja	Izobrazba	Svetovalna služba
2	<i>»dvajset let«</i>	Dvajset let	Obdobje dela	Svetovalna služba
3	<i>»...z napredkom tehnologije seveda več tega.«</i>	Več primerov z napredkom	Pogostost	Kibernetsko nasilje
4	<i>»Nekje 5 primerov na leto pride do mene.«</i>	Pet primerov letno	Pogostost	Kibernetsko nasilje
5	<i>»Veliko se dogaja popoldan v domačem okolju in zato ne vpletajo šole.«</i>	Dogajanje izven šole	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
6	<i>»Spletno nasilje preko interneta in pa preko telefona, če si to prav razlagam.«</i>	Nasilje preko vseh novih vrst tehnologij	Poznavanje teme	Svetovalna služba
7	<i>»Le, če sem sama izbrala to vrsto izobraževanja.«</i>	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
8	<i>»Dobimo vsako leto razpise, nato pa se vsak</i>	Prostovoljna udeležba	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba

	<i>svetovalni delavec odloči, katera so tista izobraževanja, ki ga v danem letu zanimajo«</i>	izobraževanj		
9	<i>»V letošnjem letu sem povabila predavateljico iz safe.si, ki je imela za ves kolektiv izobraževanje na šoli«</i>	S strani svetovalne delavke organizirano izobraževanje	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
10	<i>»Pozanimamo se pri našem računalničarju, ...«</i>	Pomoč s strani tehnično bolj izobraženega kadra	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
11	<i>»Slaba opredeljenost v zakonodaji«</i>	Ni primernih zakonskih direktiv	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
12	<i>»Večja prikritost«</i>	Prikritost	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
13	<i>»stvari pa tudi pogosto do nas pridejo dokaj pozno.«</i>	Pozna pridobitev informacij	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
14	<i>»čutim se tudi manj usposobljeno za pomoč v primerih</i>	Občutki nemoči svetovalne službe	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje

	<i>kibernetskega nasilja«</i>			
15	<i>»pomoči pri kibernetnem nasilju drugačna in pogosto nepopolna, saj se nekatere stvari ne morejo odstraniti, ko enkrat pridejo na splet«</i>	Občutki nemoči svetovalne službe	Problemi pri reševanju	Kibernetško nasilje
16	<i>»Včasih nisem dovolj usposobljena pomagati, zato se pogosto obrnemo na safe.si in pa spletno oko.«</i>	Po pomoč na safe.si	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
17	<i>»razširile so se neke fotografije neke deklice, sama pa ji nisem znala pomagati v smislu, kako te slike odstraniti, saj ko nekaj je na spletu, tam tudi pogosto ostane.«</i>	Pošiljanje in širjenje fotografij	Primer	Kibernetško nasilje
18	<i>»je prišlo do skrivnega fotografiranja,</i>	Skrivno fotografiranje	Primer	Kibernetško nasilje

	<i>kjer smo vedeli za skupino, ki je bila vpletena v slikanje.«</i>			
19	<i>»Tu smo postopali s starši, ki so se strinjali z vzgojnimi ukrepi«</i>	Vzgojni ukrep	Način dela	Kibernetsko nasilje
20	<i>»Še en primer je bil, kjer je /dekle poslalo fotografije fantu in so prišle na dan.«</i>	Pošiljanje in širjenje fotografij	primer	Kibernetsko nasilje
21	<i>»...poskusili preko policije, a so rekli, da ne morejo nič, ker je fotografije poslala sama.«</i>	Ni primernih zakonskih direktiv	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
22	<i>»Dekle je blokiralo tega fanta in smo nato delali na psihični podpori temu dekletu.«</i>	Podpora in izobraževanje žrtve	Način dela	Kibernetsko nasilje
23	<i>»Potrebovali bi več podpore s strani šole, lahko je to le še večja podpora računalničarja«</i>	Medsebojna podpora zaposlenih na šoli	Potrebe	Svetovalna služba

24	»...pa zakonodaja. Večja pomoč s strani policije...«	Podpora zakona in/ali policije	Potrebe	Svetovalna služba
----	--	--------------------------------	---------	-------------------

C

Zaporedna številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
1	»Psihologinja«	Psihologinja	Izobrazba	Svetovalna služba
2	»sedemnajst let«	Sedemnajst let	Obdobje dela	Svetovalna služba
3	»Kar nekaj, z napredkom tehnologije vedno več«	Več primerov z napredkom	Pogostost	Kibernetsko nasilje
4	»razredniki zelo aktivni na tem področju.«	Pomoč s strani ostalega kadra	Način dela	Kibernetsko nasilje
5	»Načeloma pa en zelo hud primer«	En hud primer	Pogostost	Kibernetsko nasilje
6	»...nekaj manjših primerov«	Nekaj manjših primerov	Pogostost	Kibernetsko nasilje
7	»...mladi včasih izgubijo zaupanje, če za pomoč že prosijo, pa se zadeva ponovi.«	Izguba zaupanja v pridobitev pomoči	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje

8	<i>»Preko spleta je to.«</i>	Spletno nasilje	Poznavanje teme	Svetovalna služba
9	<i>»Prav preko šole nismo imeli obveznih izobraževanj.«</i>	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
10	<i>»...so nam podali informacije o možnih izobraževanjih.«</i>	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
11	<i>»sem se tudi sama odločila za izobraževanje na tem področju.«</i>	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
12	<i>»Splet, članki in podobno.«</i>	Splet, članki	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
13	<i>»Prikritost in pa to, da zanj ne vemo, dokler mladostnik sam ne pristopi do nas.«</i>	Prikritost	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
14	<i>»Prav tako so lahko primeri takšni, da lahko nudimo samo psihično podporo.«</i>	Občutek nemoči svetovalne službe	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
15	<i>»saj če se ni zgodilo v šoli, potem ni naš problem«</i>	Prelaganje odgovornosti	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
16	<i>»...gre za dobrobit</i>	Dobrobit otroka	Pomen	Kibernetsko

	<i>otroka, zato je naš problem«</i>		reševanja	nasilje
17	<i>»...kar ima veze z odnosi na šoli, kar pa je tudi kibernetško nasilje, je stvar, ki je potrebna naše obravnave«</i>	Dobrobit otroka	Pomen reševanja	Kibernetško nasilje
18	<i>»Pri kibernetškem nasilju starši pogosto prav tako ne znajo pomagati ali pa sploh ne vedo da se dogaja.«</i>	Delo z mladostniki in starši	Način dela	Kibernetško nasilje
19	<i>»je prišlo dekle in povedalo, da so zaokrožile njene gole fotografije med učenci šole in okolišu.«</i>	Pošiljanje in širjenje fotografij	Primer	Kibernetško nasilje
20	<i>»prisotno izsiljevanje, češ da če z njim ne bo imela spolnih odnosov, bo te slike širil še naprej.«</i>	Spolno nasilje	Primer	Kibernetško nasilje
21	<i>»mama deklice tega ni vzela zelo resno, dekle pa je bilo v hudi stiski in ni</i>	Nepoznavanje teme s strani staršev	Problemi pri reševanju	Kibernetško nasilje

	<i>želelo več v šolo, prav tako je prišlo do samopoškodovanja.«</i>			
22	<i>»Z mamino pomočjo je deklica prišla v šolo.«</i>	Delo z mladostniki in starši	Način dela	Kibernetsko nasilje
23	<i>»sem razrednikom pripravila predstavitev za med razredno uro, da bi mlade poučili o tem kako tudi beseda in širjenje vse bit nekoga drugega lahko prizadene.«</i>	Pomoč s strani ostalega kadra	Način dela	Kibernetsko nasilje
24	<i>»Tako smo dosegli, da so se slike izbrisale.«</i>	Izbris fotografij	Doseženi cilji	Kibernetsko nasilje
25	<i>»Po samem predavanju se je zadeva na šoli umirila. Po tem je prišla in /povedala da jo ta fant izsiljuje.«</i>	Ponovljivost	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
26	<i>»Prijava je šla na policijo, izvedelo pa se je, da je šlo za lažni profil, za katerim se je</i>	Prijava na policijo	Način dela	Kibernetsko nasilje

	<i>skrivala oseba, ki je že imela težave z zakonom.«</i>			
27	<i>»To je potem šlo na sodišče, dekle pa je normalno hodilo v šolo in so se zadeve izboljšale.«</i>	Sodniška obravnava	Način dela	Kibernetsko nasilje
28	<i>»Največji premiki bi se morali zgoditi v družbi.«</i>	Družbene spremembe	Potrebe	Svetovalna služba
29	<i>»Prav tako bi moral biti splet drugače reguliran, prav tako /bi morali delati na zakonodaji.«</i>	Podpora zakona in/ali policije	Potrebe	Svetovalna služba
30	<i>»Prijaviš lahko na primer sovražni govor na spletno oko, vendar ni nekih sankcij.«</i>	Več sankcij	Potrebe	Svetovalna služba
31	<i>»Imeti bi morali tudi kaj več izobraževanj za otroke in starše, da bi se znanje o varnosti na spletu podajalo naprej«</i>	Preventiva	Potrebe	Svetovalna služba

D

Zaporedna številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
1	<i>»Profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike.«</i>	Profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike	Izobrazba	Svetovalna služba
2	<i>»Socialna pedagoginja«</i>	Socialna pedagoginja	Izobrazba	Svetovalna služba
3	<i>»dve leti in pol v svetovalni službi.«</i>	Dve leti in pol	Obdobje dela	Svetovalna služba
4	<i>»tri do štiri leta v svetovalni službi.«</i>	Tri do štiri leta	Obdobje dela	Svetovalna služba
5	<i>»....kar nekaj tega preprečili s prepovedjo uporabe telefonov v šoli.«</i>	Prepoved uporabe telefonov	Način dela	Kibernetsko nasilje
6	<i>»Pogosto kibernetsko nasilje, s katerim so prišli otroci k nam ni bilo to, ki se je dogajalo v času šole ampak izven le-te.«</i>	Dogajanje izven šole	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
7	<i>»Med 10 in 15 do</i>	Deset do petnajst primerov v dveh	Pogostost	Kibernetsko

	<i>sedaj.«</i>	letih		nasilje
8	<i>»...nekje do 20 primerov«</i>	Do 20 primerov v tri do štirih letih	Pogostost	Kibernetsko nasilje
9	<i>»Na letni ravni nekje 5 primerov letno«</i>	Pet primerov letno	Pogostost	Kibernetsko nasilje
10	<i>»izven matične enote za to velikokrat poskrbijo razredniki.«</i>	Pomoč s strani ostalega kadra	Način dela	Kibernetsko nasilje
11	<i>»Poseganje v integriteto posameznika na način, ki temu posamezniku ne odgovarja.«</i>	Poseganje v integriteto	Poznavanje teme	Svetovalna služba
12	<i>»Gre za kršenje pravic posameznika.«</i>	Kršenje pravic	Poznavanje teme	Svetovalna služba
13	<i>»Kar žrtev negativno zaznamuje!«</i>	Negativno zaznamovanje	Poznavanje teme	Svetovalna služba
14	<i>»Kibernetsko pa jemljem vse kar je preko spleta, telefona, preko družbenih omrežij.«</i>	Nasilje preko vseh novih tehnologij	Poznavanje teme	Svetovalna služba

15	<p><i>Če gremo bolj na primere je tudi na primer starejši moški, ki se pretvarja, da je nekdo drug in se pogovarja z mladostniki na neprimeren način. Primerov tega je veliko, tudi /širjenje kakšnih golih fotografij koga drugega in podobno je vse kibernetško nasilje.«</i></p>	Spolno nasilje	Primer	Kibernetško nasilje
16	»Da, ampak ni obvezno.«	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
17	»Safe.si pa ponujajo izobraževanja tako za svetovalne delavce, starše, otroke itd.«	Po pomoč na safe.si	Izobraževanje kadra	Svetovala služba
18	»Ni tako, da bi na tem področju izobraževali na nacionalni ravni, ampak se moraš več ali manj	Samoizobraževanje o kibernetškem nasilju	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba

	<i>pozanimati sam.«</i>			
19	<i>»sem pridobila informacijo, da svetovalna delavka ne zna ukrepati v primeru kibernetškega nasilja, saj ga ne razume in ne ve, kako pomagati.«</i>	Nepoznavanje teme s strani svetovalnih delavk/delavcev	Problemi reševanja	Kibernetško nasilje
20	<i>»Stvar je v tem, da možnosti izobraževanja so, vendar se moraš sam odločiti, da se o neki stvari želiš izobraziti.«</i>	Prostovoljna udeležba izobraževanj	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
21	<i>»Je pa tudi dostikrat samoplačniško«</i>	Samoplačniška izobraževanja	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
22	<i>»predvsem samoizobraževanje tu veliko pomeni«</i>	Samoizobraževanje o kibernetškem nasilju	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
23	<i>»Travme, ki zaradi tega pri mladih nastanejo«</i>	Travme	Problemi pri reševanju	Kibernetško nasilje
24	<i>»drugačni obravnavi, kjer delamo na njihovi samopodobi ipd.</i>	Psihična podpora	Način dela	Kibernetško nasilje

	<i>torej psihološka obravnavava«</i>			
25	<i>»Jaz menim, da je velik problem v skritosti storilca, lažja je manipulacija, zadeve pa je težje preprečevati, saj so otroci veliko "priklopljeni", ne moremo pa imeti popolnega nadzora.«</i>	Anonimnost nasilneža	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
26	<i>»pomembno vedeti, se pozanimati, kaj sploh otroci uporabljajo, da sploh vemo pred čim jih je treba učiti zaščite oz. o katerih nevarnostih je mlade treba poučiti ko pride do spleta in družbenih omrežij.«</i>	Poznavanje portalov, ki jih mladi uporabljajo	Izobraževanje kadra	Svetovalna služba
27	<i>»starejši nismo s tem odraščali in tudi mi ne vemo kakšni so vsi možni problemi oz. nevarnosti na</i>	Nepoznavanje nove tehnologije s strani odraslih	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje

	<i>spletu in telefonu»</i>			
28	<i>»Teško je, ker nas tehnologija prehiteva in mladi so v centru tega, je to del njihovega življenja.«</i>	Nepoznavanje nove tehnologije s strani odraslih	Problemi pri reševanju	Kibernetsko nasilje
29	<i>»Zato smo pri nas s prepovedjo uporabe telefonov v šoli malo zajezili to vrsto nasilja, vsaj v času pouka«</i>	Prepoved uporabe telefonov	Način dela	Kibernetsko nasilje
30	<i>»vedno mlade izobražujemo o tem, da bi se izven šole vseeno znali zaščititi.«</i>	Izobraževanje mladine	Način dela	Kibernetsko nasilje
31	<i>»Bil je primer dekleta, ki je poslalo svoje nage fotografije svojemu fantu. Te fotografije so šle naprej masovno po šoli.«</i>	Pošiljanje in širjenje fotografij	Primer	Kibernetsko nasilje
32	<i>»Smo obvestili starše, svetovali smo nadaljnjo prijavo, vendar tu starši niso želeli</i>	Sodelovanje s starši	Način dela	Kibernetsko nasilje

	<i>ukrepati dalje.«</i>			
33	<i>»dekle, ki je po izgubi enega od staršev, v skupinskem pogovoru preko ene od aplikacij postalo verbalno nasilno.«</i>	Medvrstniško kibernetško nadlegovanje	Primer	Kibernetško nasilje
34	<i>»vsem vključenim v pogovor, dalo prostor to razrešiti v živo s pogovorom ob prisotnosti ene svetovalne delavke.«</i>	Pogovor med žrtvijo in povzročiteljem	Način dela	Kibernetško nasilje
35	<i>»vzamemo čas za reševanje primerov kibernetškega nasilja, vedno smo vključili tudi starše. Skrajno je prijava na policijo.«</i>	Sodelovanje s starši	Način dela	Kibernetško nasilje
36	<i>»Ves sistem je potreben spremembe.«</i>	Spremembe sistema	Potrebe	Svetovalna služba
37	<i>»Potrebno bi bilo /narediti neko selekcijo oz. zagotoviti, da se</i>	Selekcija zaposlovanja	Potrebe	Svetovalna služba

	<i>zaposluje osebe, ki so motivirane za delo na področju svetovalne službe.«</i>			
38	<i>»Potrebovali bi izobraževanja na teh področjih, da bi lahko mlade opremili z znanjem.«</i>	Izobraževanja	Potrebe	Svetovalna služba
39	<i>»svetovalni delavec ni tako vpet v življenje teh otrok kot na primer profesor, ...«</i>	Medsebojna podpora zaposlenih na šoli	Potrebe	Svetovalna služba
40	<i>»Potrebne bi bilo več preventive,«</i>	Preventiva	Potrebe	Svetovalna služba
41	<i>»Tega problema bi se bilo dobro lotiti reševati na nacionalni ravni.«</i>	Reševanje na nacionalni ravni	Potrebe	Svetovalna služba
42	<i>»sodelovanje z različnimi neprofitnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju«</i>	Preventiva	Potrebe	Svetovalna služba
43	<i>»Naša država mora to začeti jemati kot realen in</i>	Reševanje na nacionalni ravni	Potrebe	Svetovalna služba

	<i>nacionalni problem, saj se ga sedaj očitno še ne zaveda.«</i>			
--	--	--	--	--

OSNO KODIRANJE
SVETOVALNA SLUŽBA

1. Izobrazba

- Diplomirana socialna delavka (A1)
- Univerzitetna psihologinja (B1)
- Psihologinja (C1)
- Profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike (D1)
- Socialna pedagoginja (D2)

2. Obdobje dela

- Dvaindvajset let (A2)
- Dvajset let (B2)
- Sedemnajst let (C2)
- Dve leti in pol (D3)
- Tri do štiri leta (D4)

3. Izobraževanje kadra

- Samoizobraževanje o kibernetnem nasilju (A11), (D18, 22)
- Prostovoljna udeležba izobraževanj (A13), (B7, 8), (C9, 10, 11), (D16, 20)
- Splet, članki (A14), (C12)
- S strani svetovalne delavke organizirano izobraževanje (B9)
- Pomoč s strani tehnično bolj izobraženega kadra (B10)
- Po pomoč na safe.si (B16), (D17)
- Samoplačniška izobraževanja (D21)
- Poznavanje portalov, ki ji mladi uporabljajo (D26)

4. Poznavanje teme

- Nasilje preko vseh novih tehnologij (A12), (B6), (D14)
- Spletno nasilje (C8)
- Poseganje v integriteto (D11)
- Kršenje pravic (D12)
- Negativno zaznamovanje (D13)

5. Potrebe

- Izobraževanja (A27), (D38)
- Več medijske pozornosti kibernetnemu nasilju (A28)
- Podpora zakona in/ali policije (A29), (B24), (C29)
- Medsebojna podpora zaposlenih na šoli (B23), (D39)
- Družbene spremembe (C28)
- Več sankcij (C30)
- Preventiva (C31), (D40, 42)
- Spremembe sistema (D36)
- Selekcija zaposlovanja (D37)

- Reševanje na nacionalni ravni (D41, 43)

KIBERNETSKO NASILJE

1. Način dela

- Delo z mladostniki in starši (A3, 26), (C18, 22)
- Podpora in izobraževanje žrtve (A16, 22, 25), (B22)
- Raziskovanje vpletenih in razreševanje primera (A24)
- Vzgojni ukrep (B19)
- Pomoč s strani ostalega kadra (C4, 23), (D10)
- Prijava na policijo (C26)
- Sodniška obravnava (C27)
- Prepoved uporabe telefonov (D5, 29)
- Psihična podpora (D24)
- Izobraževanje mladine (D29)
- Sodelovanje s starši (D32, 35)
- Pogovor med žrtvijo in povzročiteljem (D34)

2. Primer

- Medvrstniško kibernetško nadlegovanje (A4), (D33)
- Pošiljanje in širjenje fotografij (A20), (B17, 20), (C19), (D31)
- Ponarejanje profilov profesorjev (A23)
- Skrivno fotografiranje (B18)
- Spolno nasilje (C20), (D15)

3. Doseženi cilji

- Stran izbrisana (A5)
- Izbris fotografij (C24)

4. Povzročitelji

- Dekleta, ki so bila prej same žrtve (A6)

5. Pogostost

- Več primerov z napredkom (A7), (B3), (C3)
- Enkrat mesečno (A8)
- Pet primerov letno (B4), (D9)
- En hud primer (C5)
- Nekaj manjših primerov (C6)
- Deset do petnajst primerov v dveh letih (D7)
- Do 20 primerov v tri do štirih letih (D8)

6. Problemi pri reševanju

- Ne pride vse do nas (A9)

- Dogajanje izven šole (A10), (B5), (D6)
- Ni primernih zakonskih direktiv (A15), (B11, 21)
- Občutki nemoči svetovalne službe (A17,21), (B14, 15), (C14)
- Prikritost (A18),(B12), (C13)
- Anonimnost nasilneža (A19), (D25)
- Pozna pridobitev informacij (B13)
- Izguba zaupanja v pridobitev pomoči (C7)
- Prelaganje odgovornosti (C15)
- Nepoznavanje teme s strani staršev (C21)
- Ponovljivost (C25)
- Nepoznavanje teme s strani svetovalnih delavk/delavcev (D19)
- Travme (D23)
- Nepoznavanje nove tehnologije s strani odraslih (D27, 28)

7. Pomen reševanja

- Dobrobit otroka (C16, 17)

IZBOR RELEVANTNIH KATEGORIJ IN ODNOSNO KODIRANJE

IZBRANE KATEGORIJE:

- **Obdobje dela**
- **Pogostost**
- **Izobraževanje kadra**
- **Primer**
- **Poznavanje teme**
- **Način dela**
- **Potrebe**
- **Problemi pri reševanju**

<p>Obdobje dela</p> <p>(obdobje zaposlenosti svetovalne delavke v svetovalni službi na osnovni šoli)</p>	<p style="text-align: center;">→</p> <p>(socialne delavke, ki so zaposlene dalj časa, so opazile spremembo v količini primerov kibernetkega nasilja)</p>	<p>Pogostost</p> <p>(pogostost pojavljanja nasilja)</p>
<p>Izobraževanje kadra</p> <p>(kako se kader izobražuje za primere kibernetkega nasilja)</p>	<p style="text-align: center;">→</p> <p style="text-align: center;">←</p> <p>(izobraževanje bi se moralo skladati s primeri, ki se pojavljajo, hkrati pa primeri omogočajo svetovalnim delavkam ocenitev, kakšno izobraževanje bi jim prišlo prav za naprej)</p>	<p>Primer</p> <p>(primeri kibernetkega nasilja, s katerimi se srečujejo svetovalne delavke)</p>
<p>Poznavanje teme</p> <p>(kaj o kibernetkem nasilju svetovalne delavke že vedo)</p>	<p style="text-align: center;">→</p> <p>(od poznavanja tematike je odvisen način reševanja, ki ga svetovalna delavka lahko izbere)</p>	<p>Način dela</p> <p>(kakšne metode, ukrepe, načine reševanja kibernetkega nasilja uporabljajo)</p>
<p>Potrebe</p> <p>(potrebe, ki jih imajo svetovalni delavci, da bi se lažje spopadali s primeri kibernetkega nasilja)</p>	<p style="text-align: center;">→</p> <p style="text-align: center;">←</p> <p>(potrebe svetovalnih delavcev se morajo upoštevati in reševati, da bi se znebili problemov, ki jih srečujejo v primerih kibernetkega nasilja)</p>	<p>Problemi pri reševanju</p> <p>(problemi, s katerimi se svetovalne delavke srečujejo pri reševanju primerov kibernetkega nasilja)</p>